

Lördagen den 27 April 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 25 och protokollet för den 19 dennes.

Upplästes ett läkarebetyg af följande lydelse:

Ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr Landshöfdingen Friherre Carl Åkerhjelm är sjuk sängliggande och kan ej på en tid lemna sina rum, betygas på aflagd embetsed.

Stockholm den 27 April 1872.

P. H. Malmsten,
Med. D:r.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i andra punkten af dess mem. N:o 57 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att jernvägstrafikmedlen för år 1873 upptagas till 8,450,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att jernvägstrafikmedlen skola beräknas till ett belopp af 8,000,000 R:dr.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—15.
Nej—91.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 232, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 113 ja och 61 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 128 ja och 152 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 62 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att Riksdagen måtte

emot det f. d. Majoren A. Hahr och hans söner genom öfverlåtelsehandling, som af Kongl. Maj:t godkändes, till staten afyttrade de Majoren Hahrs karteverk tillhörande originalblad, kopparplåtar, litografiska stenar, kartor och exemplar af statistisk tablå, jemte alla med eganderätten till desamma förenade rättigheter, samt Majoren Hahr tillförbunde sig att i mån af sina krafter revidera nämnda kopparplåtar,

ej mindre bevilja honom ytterligare årlig pension till belopp af 1,000 R:dr att å allmänna indragningsstaten utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken efter öfverlåtelsehandlingens godkännande de afyttrade karteverken blefve till Topografiska korpsen aflemnade,

än äfven förklara Majoren Hahr i allo fri från skyldigheten att infria sina löftesförbindelser för Fältkamreraren A. C. Hahrs från länekontoret i Malmö erhållna lån N:is 2,091 och 3,104, till sammanräknadt återstående belopp af 3,741 R:dr 50 öre jemte räntor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har förberörda nådiga proposition icke blifvit af Riksdagen bifallen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—91.

Nej—14.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 233, som upplästes och hvaraf inhemtades,

tades, att omröstningen derstädes utfallit med 53 ja och 129 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 144 ja och 143 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Bevillnings-Utskottet i dess memorial N:o 11 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets af Andra Kammaren gillade förslag: att § 9 mom. 1 må erhålla följande förändrade lydelse: Bevillning för inkomst af kapital eller arbete påføres: Bank- och jernvägsbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig vid hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor, eller vid större och mindre stationer; samt i följd häraf, att sista punkten af § 27 må lyda: Och bör sådant utdrag beträffande bank- och jernvägsbolag utvisa denna vinst, fördelad på hvart och ett af bolagets särskilda kontor eller stationer, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit Bevillnings-Utskottets förslag; hvarigenom ifrågavarande paragrafer komma att blifva oförändrade.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda

Ja—45.

Nej—61.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån, efter en kort stunds förlopp, ett protokollsutdrag N:o 234, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 160 ja och 22 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 205 ja och 83 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Bevillnings-Utskottet i första punkten af dess betänkande N:o 14 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill att, på sätt Utskottet hemställt och Andra Kam-

maren godkänt, Tulltaxan i fråga om artikeln *Fisk*, skall erhålla följande lydelse:

Fisk:

saltad eller inlagd: anjovis, sardeller och tonfisk . 1 skålp. — 25 öre,
alla andra slag fri,
röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, komma, i enlighet med Första Kammarens beslut, de nu gällande bestämmelserna angående tullsatserna å artikeln fisk att bibehållas oförändrade.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallitsålunda:

Ja—32,
Nej—76.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån, efter en kort stunds förlopp, ett protokollsutdrag N:o 235, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 147 ja och 33 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 179 ja och 109 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande af Beviljnings-Utskottet i dess memorial N:o 15 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta och af Första Kammaren antagna förslag: "att, då skäligen anledning förekommer till antagande, att ett till postbefordran afiennadt rekommenderadt bref innehåller kontanta penningar, brefvet skall rekommenderas af den postanstalt, der förhållandet anmärkes, och adressaten vara skyldig att, för utbekommande af brefvet, till lika fördelning mellan postkassan och den posttjensteman, som ombesörjt brefvets rekommenderande, erlägga dubbel rekommendationsafgift eller 36 öre, så framt ej vid brefvets öppnande å postanstalt eller i närvaro af trovärdig person visar sig, att detsamma ej innehåller penningar, då brefvet utan all dylik afgift bör till adressaten utlemnas", röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, afslagit detta förslag.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47.
Nej—60.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån, efter en kort stunds förlopp, ett protokollsutdrag N:o 236, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 20 ja och 161 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 67 ja och 221 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Banko-Utskottet i dess memorial N:o 14 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Utskottets, af Första Kammaren godkända förslag vill, att det afdelningskontor af Riksbanken för Wester- och Norrbottens län, hvars inrättande Riksdagen beslutat, skall förläggas till Umeå, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens mening, beslutat, att berörda afdelningskontor skall förläggas till Luleå.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65.
Nej—37.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån, efter en kort stunds förlopp, ett protokollsutdrag N:o 237, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 41 ja och 138 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 106 ja och 175 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Banko-Utskottet i dess memorial N:o 15 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren god-

kända förslag, vill, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att två millioner af Bankens reserverade medel må användas till grundfondens ökande, så att den kan höjas till 27 millioner R:dr, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Första Kammarens beslut, afslagit ofvan anförda förslag.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—20.

Nej—86.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån, efter en kort stunds förlopp, ett protokollsutdrag N:o 238, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen derstädes utfallit med 136 ja och 45 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 156 ja och 131 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets memorial:

N:o 21, i anledning af återremiss å Utskottets utlåtande N:o 9, angående väckta motioner om förändrad organisation af Stats-Rådet:

N:o 22, i anledning af återremiss å Utskottets utlåtande N:o 11, angående väckta motioner om ändring af 14 § Riksdags-ordningen; samt

Stats-Utskottets memorial och utlåtande:

N:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning till Stora Kopparbergs bergslag af kronolägenheten Hushagen i Stora Tuna socken af Kopparbergs län;

N:o 69, med förslag i fråga om beräkning af inkomstiteln mantalspenningar.

Föredrogs änyo Konstitutions-Utskottets den 24 och 25 dennes bordlagda memorial N:o 20, i anledning af återremiss å Utskottets utlåtande N:o 8, angående Kongl. Maj:ts proposition om ändring i 72 § Regeringsformen.

Herr Rydin: De skäl, som föranledt mig att reservera mig emot Konstitutions-Utskottets förevarande betänkande, äro hufvudsakligen desamma, som jag redan haft äran anföra, då denna fråga förra gången var föremål för Kammarens pröfning.

Då jag anser det vara af vigt att, om så låter sig göra, få bort den definitiva bestämmelsen, att Riksbankens sedlar må såsom mynt erkännas, har jag föreslagit, att i stället skulle insättas orden "lagligt betalningsmedel". Emedan jag vidare anser det vara af behofvet påkalladt att man åtminstone vid en blifvande reglering af myntfoten bestämdt uttalar den grundsats, att man vid uppgörelse af affärer kan förbehålla sig att undfå betalning i klingande mynt, har jag föreslagit, att ett dylikt stadgande skulle i grundlagen intagas, på det att icke några prejudikater i motsatt syftning måtte kunna gifvas. Utskottet har anmärkt, att i 4 § af 1830 års myntbestämmningslag finnes i detta fall stadgadt, att förbehåll kan göras och att i denna händelse banksedlarne icke gälla såsom betalningsmedel. Detta är visserligen sant, men man kan lätt tänka sig, att det kan inträffa, att under finansielt brydsamma tider en person med banksedeln i hand och hänvisande till grundlagen åberopar sin rätt, att sedeln må såsom mynt erkännas och att, om deremot invändes, att civillagen innehåller, att detta endast eger rum, der ej särskildt förbehåll gjordt är, det svar kan gifvas, att grundlagen går framför civillagen och skall i alla händelser gälla främst. För att förekomma sådana olägenheter, har jag ansett, att det af mig föreslagna tillägg borde intagas i grundlagen. Dessutom är härvid att märka, att det blifvit ifrågasatt, huruvida det i myntbestämmningslagen 4 § intagna stadgande skall kunna afse nuvarande förhållanden. För min del är jag visserligen af den åsigt, att myntbestämmningslagen i detta hänseende innehåller ett tydligt stadgande, men, då i denna punkt en annan uppfattning sökt göra sig gällande, är det ju af så mycket större vigt, att man, för att undanröjda alla tvetydigheter, i grundlagen bestämmer, huru vidsträckt denna grundsats om banksedeln's egenskap af betalningsmedel skall vara gällande.

Mot mitt förslag skulle man kanske kunna anmärka, att det icke kan betraktas såsom ett från Konstitutions-Utskottets förslag härflytande amendement; men jag får dervid göra den erinran, att det, efter min uppfattning, förtydligar den nu gällande grundsatsen, sådan den finnes uttryckt i 72 § Regeringsformen jemte det i myntbestämmningslagen intagna tillägg. Det är således ett amendement, som förtydligar det i detta afseende nu gjorda förslaget. Men äfven om i detta hänseende olika meningar skulle kunna uppstå, så och då Första Kammaren återremitterat såväl Kongl. Maj:ts proposition som äfven Utskottets förslag och Utskottet således hade att taga frågan i sin helhet i öfvervägande, kan jag icke finna annat än att, då Första Kammarens återremiss innehåller, att Kammaren vill, det Kongl. Maj:ts proposition icke lemnas alldeles utan afseende, Kammaren förbehåller sig att, i den riktning Kongl. Maj:ts proposition går, fritt besluta och att således det af mig formulerade, ur Kongl. Maj:ts proposition sig härledande förslag bör kunna vid frågans företagande till afgörande, såsom ett amendement antagas.

Slutligen vill jag tillägga att, om Kammaren bifölle min reservation, frågan dermed ej kan anses förfallen. Först genom de beslut, som nu fattas, hafva definitiva beslut kommit till stånd. Om dessa blifva sins emellan olika, så föranledes Konstitutions-Utskottet att åstadkomma en sammanjemkning.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag yrka bifall till min reservation.

Herr vice Talmannen: Mot den föregående talarens yttrande anhåller jag att i vissa delar få göra några erinringar. För det första kan det anses tvifvelaktigt — hvad äfven talaren syntes draga i betänkande — huruvida frågan om banksedelns egenskap af lagligt betalningsmedel nu mera kan göras till föremål för pröfning, sedan Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet genom Andra Kammarens afslag fallit och någon särskild motion i detta hänseende icke blifvit väckt. Då emellertid detta hinder skulle kunna anses uppstålla sig egentligen mot *Andra Kammarens* behörighet att pröfva ärendet, emedan det är den, som afslagit propositionen, och ej egentligen mot *Första Kammarens*, som genom återremiss hållit frågan i sin allmänhet öppen för vidare överläggning, vill jag ej så mycket hålla på denna formela invändning, men kan deremot icke underlåta att påpeka, det jag anser det i reservationen framställda förslaget i sjelfva verket vara praktiskt betydelselöst. Hvad särskildt angår den rättighet, som enligt detta skulle undantagsvis medgifvas den, som i af-tal betingat sig annan betalningsgrund än med silfver, kan jag ej inse, att ett sådant stadgande är af behovet påkalladt. Det synes mig nemligen vara hvar och en obetaget — att äfven nu i förskrifningar betinga sig betalning i hvilket myntslag som helst, vare sig inländskt eller utländskt, något som understundom ock praktiseras. Detta ligger inom laglighetens gränser, ock jag kan ej tro att i händelse att tvist uppstode, någon domare kunde befria en gäldenär, som åtagit sig en förpligtelse i detta hänseende, från att fullgöra den. Jag kan således ej anse det erforderligt att i grundlagen inlägga något stadgande, som skulle göra detta åliggande för gäldenären mera bestämdt. För öfrigt torde det lätteligen kunna inses, att det förslag, som framställdes i berörda reservation, innefattar något annat än hvad förut, när fråga varit om stadgande af banksedlars egenskap af lagligt betalningsmedel, blifvit ifrågasatt. Man har nemligen i af-seende å dessa förslag utgått från den förutsättning, att nu gällande stadgande i grundlagen, att banksedeln skall gälla såsom mynt, föranleder till en obehörig tvångskurs. För att kunna förtaga det obilliga i stadgandet, men för att tillika bevara de fördelar, detsamma innebär genom att omöjliggöra trakasserier, som kunde anställas af borgenärer, genom att fordra liquidens verkställande under alla omständigheter i klingande mynt, hafva de framställda förslagen i sednare tider, rörande banksedels egenskap af lagligt betalningsmedel, blifvit så formulerade, att denna ovilkorliga skyldighet att mottaga bankens sedlar förklarats gälla endast för så vidt och så länge banken sjelf inlöste sina sedlar med metalliskt mynt. Detta synes mig rätt och billigt och antogs ej blott i myntkomitéens för-

slag utan äfven i den Kongl. Maj:ts proposition, som nyligen i ämnet afgafs. Genom att införa en undantagsbestämmelse, sådan som reservanten föreslagit, gällande allenast för den, som vid låneafstal gjort ett visst vilkor, skulle förhållandet i afseende å banksedelns tvångskurs i den allmänna rörelsen i ingen mån förändras, och äfven om banken inställde sin inlösning, skulle den stora allmänheten likväl vara tvungen att mottaga dess sedelmynt. Jag kan således ej finna annat, än att ett förslag under sådan form är alldeles liktydigt med det stadgande, som redan finnes. I båda dessa afses en tvångskurs. Och då så är, kan jag ej finna något vunnet med den föreslagna redaktionsförändringen.

Hvad Utskottets förslag angår och då det egentligen ej afsetts genom detsamma någon annan förändring än den, att ej allenast silfver utan äfven guld måtte få användas till inlösen af bankens sedlar, när dessa gifva anledning dertill genom sin lydelse och då detta, enligt min tanke, är tjentligt att bana väg för införande af en guldstandard, till förmån hvarför Kammaren redan förut uttalat sig; kan jag ej annat än tillstyrka att förslaget måtte antagas att blifva hvilande.

Grefve Hamilton, Henning: Lika med den näst föregående talaren hyser jag tvekan, huruvida det af Herr Rydin i hans reservation framställda förslag må kunna blifva föremål för Kammarens pröfning. Att detsamma icke ligger inom Utskottets förslag eller kan anses blott såsom en jemkning deri, är påtagligt. Det skulle således hafva sitt stöd i någon öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition. Till en början kan man emellertid vara tveksam, huruvida denna proposition, sedan den genom Andra Kammarens afslag fallit, numera kan lemna stöd för ett annat förslag, huru detta än må vara beskaffadt. Antager man ändock, att Första Kammaren, af hvilken den Kongl. propositionen återremitterades, förbehållit sig rätt att ännu pröfva densamma, måste lagligheten af ett bifall till Herr Rydins förslag alltid bero derpå, om det utgör en modifikation af det Kongl. förslaget, hvilket, så vidt jag kan se, ej är förhållandet. Kongl. Maj:ts förslag innehåller, att bankens sedlar under ett visst förhållande, lika bindande för alla, icke skulle gälla såsom lagligt betalningsmedel, hvaremot Herr Rydin föreslår, att samma sedlar väl i allmänhet skulle gälla såsom lagligt betalningsmedel, men med rätt för den, som i förskrifning eller kontrakt förbehållit sig likvid i metallisk valuta, att njuta sådant förbehåll till godo, hvilket alldeles är en annan sak. Utan afseende på det gagneliga i ett sådant förslag, hvilket jag nu anser mig icke hafva att pröfva, finner jag, på grund af hvad jag nu anfört, Kammaren af formela skäl hindrad att godkänna detsamma, Herr Rydin naturligtvis obetaget att framställa det såsom en ny motion och få det såsom sådan till Konstitutions-Utskottet remitteradt och af båda Kamrarna behandladt.

Mot Utskottets förslag har jag åter en annan anmärkning, som äfven drabbar Herr Rydins, nemligen mot den sista meningen deri, som lyder: "Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, med silfver eller guld af banken inlösas"; hvilket motsvarar stad-

gandet i nu gällande 72 §: "Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken med silfver inlösas". Detta stadgande förbinder banken att utgifva endast sådana sedlar, som enligt deras lydelse måste med silfver inlösas, och i öfverensstämmelse härmed skulle banken vara pliktig att, enligt den nya föreskriften, gifva dem en sådan lydelse, att de måste inlösas med silfver eller guld. Härvid kan man tänka sig tvenne olika förhållanden, det ena, att bankens sedlar måste lyda både å silfver och guld, det andra att banken kunde gifva ut olika sedlar, af hvilka några borde inlösas med silfver, andra med guld. I förra fallet, hvilket enligt språket vore den rätta tolkningen af det föreslagna stadgandet, skulle bankens sedlar i allmänhet, så vida de skulle lyda å hela specier och karoliner, komma att gälla udda tal af riksdaler eller riksdaler och ören, emedan, om priset å en karolin är 7 R:dr 10 öre, skulle den minsta sedel som, ej lydte å bråk af karolin eller specie, vara å 284 R:dr R:mt. Afven i det senare fallet skulle besynnerliga förvecklingar kunna uppstå. Sålunda skulle banken grundlagsenligt kunna utgifva endast sedlar lydande å guld, under det att likväl silfver är vår gällande myntfot. Skulle så ej ske, utan banken utgifva särskilda sedlar lydande å guld och andra å silfver, skulle den, som hade sedlar lydande å silfver, men behöfde guld, — exempelvis en importör, som hade likvider på utländsk ort i guld, — ej vara berättigad att af banken få sin sedel inlöst med det mynt, hvaraf han vore i behof.

För slutmeningen i 72 § Regeringsformen har jag icke hört mer än en redaktion, som synes mig tillfredsställande, nemligen den som Herr Nordström föreslog, då frågan här sist behandlades, och enligt hvilken banken skulle vara pliktig att inlösa sina sedlar med rikets lagligen fastställda mynt. Vidhåller Herr Nordström detta yrkande, röstar jag för bifall dertill; i annat fall för afslag å Utskottets förslag.

Friherre Sprengtporten: Ehuru väl jag är af den tanken, att lämpligheten af en öfvergång från silfver till guld som myntfot, är beroende af tidsförhållanden och det sätt, hvarpå denna förändring genomföres, anser jag likväl det vara skäl att undanrödja det hinder, som grundlagen i sin nuvarande lydelse antages uppställa mot vidtagandet af en sådan åtgärd; och af detta skäl biträder jag Konstitutions-Utskottets förslag i denna del; helst jag icke kan instämma i de betänkligheter, som af den siste talaren framställdes, och hvilka jag tror mycket väl kunna undanrödjas i myntlagen. Men jag har ett annat skäl, hvarför jag kommer att rösta för Utskottets förslag, och detta är, att, sedan man undanröjt den enda väsentliga anmärkning, som kan framställas mot grundlagsparagrafen i dess nuvarande lydelse, jag hoppas, att denna fråga måtte blifva en gång för alla afförd från vår föredragningslista, emedan den väcker oro i landet, genom den osäkerhet hon sprider öfver eganderätten och förhållandena man och man emellan i alla aftal, som äro grundade på penningen.

I afseende på en reservation af en aktad talare, som derå begärt proposition, ber jag att i fråga om det *formula* få instämma

i den anmärkning, som blifvit gjord af Herr vice Talmannen. Hvad sjelfva saken angår, anser jag det icke lämpligt att i en grundlag, hvarigenom Riksdagen åtager sig en högtidlig garanti för fullgörandet af Riksbankens förbindelser, införa en slags varning till allmänheten att icke alltför mycket tro på varaktigheten och allvaret med dessa förbindelser. Jag kan således, för min del, icke understödja detta amendement. För öfrigt har jag ingenting annat att tillägga, än att jag betraktar ordet "*tvångskurs*", som så ofta förekommer under diskussionen rörande 72 § Regeringsformen, som oegentligt; ty det finnes icke någon tvångskurs på Riksbankens sedlar, så länge sedeln kan al pari utbyten i banken mot silfver; det måste nemligen först finnas en *kurs*, innan man kan tala om *tvångskurs*. Detta är blott ett sådant uttryck, som alltför ofta begagnas, såsom äfven till exempel, då man talar om en öfvervunnen ståndpunkt och dylikt, för att på en gång med storm bemäktiga sig den ställning man vill intaga i en fråga; men hvilket bevisningssätt sig i sjelft ingenting betyder.

Jag anhåller om proposition på bifall till Utskottets förslag.

Friherre von Schwerin: 72 § Regeringsformen har så ofta varit föremål för Kammarens öfverläggning, att jag icke undrar på, om Kammarerna kan vara uttröttad på densamma. För min del är jag olycklig nog att intaga samma ståndpunkt i denna fråga, som jag innehåft förut. Jag kan nemligen aldrig komma ifrån den tanken, att det verkligen är en tvångskurs i 72 § Regeringsformen, och att denna således är vådlig för eganderätten; och till och med det yttrande, som Herr vice Talmannen haft, har icke kunnat öfvertyga mig om motsatsen. Utom de skäl, som jag förut anfört, att icke antaga denna paragraf, vill jag tillägga ett. Det är nemligen icke omöjligt, att inom kortare tid en internationel statsekonomisk kongress med de skandinaviska länderna kommer att hållas och att på densamma förekommer frågan om antagande af ett internationelt mynt. Att detta blir grundadt på guld, tager jag för alldeles gifvet, ehuru man icke kan veta, om det kommer att ställas på francs, tyska mark eller något annat; och om ett sådant mynt öfverenskommes, antager jag, såsom en gifven följd, att de respektiva regeringarne komma att tillåta ett sådant konventionelt mynt, och blir detta mynt af regeringarne prägladt, kommer detta af den ökade samfärdseln mellan länderna att få en stor spridning. Om detta mynt kommer i en stor användning, är det icke omöjligt att tänka sig, att de enskilda bankerna skulle komma att utgifva sedlar på detta mynt. Har detta en gång skett, följer Riksbanken kanske med, och då är tidpunkten inne att åter företaga en revision af 72 § Regeringsformen, och då tror jag, att det skulle gå lätt för sig att få densamma förändrad. Med ett ord, så länge tvångskursen finnes kvar i 72 § Regeringsformen, kan jag icke annat än yrka afslag å alla förslag till förändring af densamma.

Herr Wallenberg: En högt aktad talare, Herr vice Talmannen, har fällt det tillfredsställande yttrande — det var fråga om en

sådan lagstiftning, hvarigenom man skulle bättre än hittills betrygga aftalets frihet — att "en sådan lagstiftning icke vore af behovet påkallad". Det är af Konstitutions-Utskottet uttaladt samma åsigt, nemligen: "att 4 § af myntbestämmingslagen, som i allmänhet tillerkänner riksbankssedeln egenskap af laga betalningsmedel, uttryckligen undantager det fall, att *annat förbehåll är gjordt*", hvarför Utskottet anser en sådan lagstiftning *icke* vara af nöden.

Om det således icke är någon skiljaktighet i åsigtarna hos Utskottet och dem, som önska en reform till betryggande af eganderätten, hvarför kan då icke Utskottet gå oss till mötes med att inflytta ett sådant stadgande i grundlagen, då det redan anses vara gällande. Men jag tror, att det strider alldeles mot hvad föreställnings sättet nu är, att, om den civila lagen på något sätt afviker från grundlagen, denna sednare skulle få vika; ej heller tror jag, att någon svensk domstol, så länge 72 § Regeringsformen har sin nuvarande lydelse, skulle gifva den rätt, som åberopar 4 § i myntbestämmingslagen. Det är märkligt att se, huruledes man försöker att tyda denna paragraf på mångfaldiga sätt, och jag vågar anställa en jämförelse i det afseendet. Man tyder den ungefär så, som man tyder den heliga skrift. Man söker iundera ut författarens mening, och der man är något tveksam, ställer ävar och en upp *sin* subjektiva åsigt i stället för ordalydelsen för att fylla luckan. I afseende å den heliga skrift kan nu ingenting göras vid den saken; den är en gång en högre lag, mot hvilken vi icke hafva någon invändning att göra; men i afseende å menskliga lagar, som ingripa i det borgerliga lifvet, och då detta är underkastadt väsentliga förändringar och icke kan stå stilla, är det icke värdt att så mycket med dissektionskrifven undersöka den åskådning, som var för 60 eller 70 år sedan under helt andra förhållanden, utan om man är ense om en sådan sak, som att *aftalet* bör vara *fritt*, vet jag, för min del, icke, hvarför icke något sådant kan sättas in i den förnämsta lag, som gäller i detta land. Det är nu icke något annat, som begäres, än ett skydd mot möjligheten, att, om jag träffar aftal om klingande mynt, jag skall få detta aftal fullgjordt i papper. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att, sedan Riksdagen afslog Kongl. Maj:ts proposition, som innebar, att tvångskurs för Riksbankens sedlar skulle fortfara, blott *så länge invezlingen efter deras lydelse med klingande mynt i Riksbanken fortgick*, det är påtagligt, att det finnes en majoritet inom Riksdagen, som anser, att tvångskursen skall fortfara, äfven *sedan invezlingen af banksedlarne upphört*, och *då* äro vi inne på kreditsedeln såsom värdemätare.

Det är nu sagdt under den föregående diskussionen, att man kan göra aftal i silfver eller guld. Ja! detta kan man; men det är väl ett förfärligt steg tillbaka, om man skall gå ända derhän att behöfva skrifva *lödig mark* och beskrifva, huru denna skall vara beskaffad i afseende på vikt och finhet. Vi äro alla eniga derom, att myntpregeln icke är något annat än ett bevis, att myntstycket innehåller så och så mycket af en ädel metall i vikt och finhet. Skall man måhända i stället blifva hänvisad till den vanliga vigten för att utrona, om jag verkligen får den aftalade kvantiteten i silfver eller

guld, lider deraf utan tvifvel den del af folket, som icke har tillgång på de mest noggranna vigter. Jag anser det verkliga som en skam att behöfva återgå till något så primitivt. Här är så många gånger åberopadt, att det finnes den största garanti för dessa riksbanks-sedlar. Ja! denna garanti är visserligen stor, så länge vädret är vackert och det är lugnt och stilla; men när denna garanti som bäst behöfves, då är det först, som ovissheten inträder i afseende på dess värde. Trodde de, som mest prisa denna garanti, på ofelbarheten deraf, så skulle de ej vara så angelägna om tvångskursens bibehållande. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att man kan icke alltid påräkna, att Andra Kammaren har det utseende af ekonomisk trygghet som för närvarande. Lätom oss se till, huru densamma skulle kunna komma att se ut efter två valperioder, som inträffat under svåra missväxtår i landet. Det kan då möjligen blifva en sådan förändring inom representationen, att det blir ganska vanskligt med sådana frågor, som röra den ekonomiska lagstiftningen. Jag uttalar med tillförsigt den öfvertygelse, att den majoritet, som nu icke vill borttaga tvångskursen, icke ett ögonblick har för sig tänkt, att den *såsom majoritet* skulle betjena sig deraf; men det *kan* under andra förhållanden komma att inträffa, och då man har så lösliga bestämmelser om banksedlarnes beskaffenhet och banksedelsutgifningsrätten, att genom gemensam votering kan, med en enda rösts öfvervigt och utan Kongl. Maj:ts gillande, fattas beslut, att sedlar skola utgifvas att invexlas med *silfver eller guld*, vet jag icke, hvarför man bör tillvitas hysa öfverdrifven farhåga, om man anser en sådan händelse möjlig. Kongl. Maj:t har icke med ett sådant beslut något annat att göra, än att i *våd*an promulgera detsamma; han kan icke ändra det ringaste deri. Banksedelsutgifningsrätten kan också alldeles godtyckligt bestämmas medelst beslut fattadt af en gemensam votering.

Ser jag till huru Riksbankens styrelse tillsättes, är det också ett sakförhållande, hvarigenom mångfaldiga vanskligheter kunna uppkomma. Vi hafva här i landet ännu icke skarpt mot hvarandra stående politiska partier; men säkert är att vi kunna få det; och när detta inträffar, komma alla möjliga medel att användas i politiska syftens tjänst; och först och främst bland dessa medel den rätt, man har, att välja fullmäktige. Vi få då vid hvarje riksdag fullmäktige tillsätta genom lotteri. Ingen har vågat säga rent ut, att det är på tiden att få en ändring i Riksbankens styrelse; man låter det gå den ena riksdagen efter den andra. Man vill såsom här uttalats, vara eftergifvande i allt och i sjelfva den viktiga frågan, huruvida enhvar skall vara förpligtad att under alla förhållanden anse riksbanks-sedlarne såsom mynt, änskönt garantierna för deras invexling äro mindre än de borde vara. Man bör erinra sig, att för hvarje utfärdad statsobligation begäres af Riksdagen Kongl. Maj:ts garanti; man för det, som är mycket viktigare, för Riksbankens sedlar, såsom rörelsemedel med tvångskurs, *saknas* en sådan garanti. Denna garanti är så mycket nödvändigare som, då vi hafva tvångskurs, det icke blott är fråga om de 30 millioner R:dr, hvartill Riksbankens sedlar vanligen uppgå, utan om den betydliga summan 1,500 millioner R:dr, hvartill

alla låneförsträckningar man och man emellan uppgå. Nu säger man visserligen, att staten har mycket stor kredit. Detta medgifves; men jag säger och står vid det, att den stora kredit, som Riksgälds-kontorets obligationer, lydande i svenskt mynt, som kan med papper infrias, hafva, kommer sig icke deraf, att man är så innerligt öfvertygad, att en olycka icke kan hända under loppet af 40 år, utan deraf, att, då man köper dem nu, man antager att, innan fara är å färde, hafva blifvit af med dem. På denna omständighet hvilat begärligheten på Riksgälds-kontorets obligationer i *svenskt mynt*. De som lyda å utländskt mynt äro för *låg* placering vida säkrare. Vidgas nu kretsen för denna tvångskurs, blir det klart, att de mest värderika statsobligationer, utgifna af svenska staten, äro sådana, som äro ställda på utländskt mynt, och vill man göra upp en proba på den skillnad, detta skulle göra, skulle jag önska, att man, innan detta blefve lag, utfärdade 2 serier af Riksgälds-kontorets obligationer. Om de vore på 40 år och den ena serien på silfver och den andra på guld, med lika räntefot och återbetalningssätt, men utan rättighet att öfverlätas, utom vid arf, skulle man få se, att milda stiftelser, allmänna kassor och sådana, som icke behöfva sitt kapital, skulle röreträdesvis köpa denna ränta, om den vore ställd i *guld*, och om detta guldmynt icke kunde konverteras en vacker dag i papper.

Det har blifvit yttradt, att den nu föreslagna förändringen i § 72 Regeringsformen vore nu så öfverhängande derföre, att man annars icke kunde göra något i afseende på den viktiga frågan om öfvergången till guldmyntfoten. Jag är så varm vän som någon af denna fråga, men vågar icke hoppas, att den blir så snart löst, att man icke mycket väl kan hinna behandla grundlagsparagrafen, sedan civillagen härom blifvit behandlad. Jag tror, att det i sådant afseende fordras mycket förarbete, och först och främst att båda Kamrarna blifva eniga om, i hvilken riktning, denna reform skall gå. Man har också sagt, att man skulle nu taga detta förslag eller också få ingenting; men jag tror, att, om båda Kamrarna blifva ense om beskaffenheten af det nya guldmyntet, det skall blifva lättare sedan att få Kamrarnes bifall till en ändamålsenlig ändring af 72 § Regeringsformen. Det är också tydligt att, när man har så många olika elementer och hyser så mycken tvekan, om hvad som bör blifva den väg, som skall inslås i afseende på myntreformen, man icke skall börja med slutet, utan att först blifva ense om den hufvudfrågan, hvilken myntfot som skall antagas, och derför göra de förarbeten, som äro nödiga, innan man kan definitivt antaga något mynt till landets hufvudmynt. Här kunna vi väl icke tänka oss att gå till väga på det peremtoriska sätt, som skett i det stora tyska kejsarriket; men äfven der hafva vi sett, att det fordras ett ganska stort förarbete, ty fastän man der är på det klara med frågan om myntenhetens beskaffenhet, har man dock icke hunnit få alla förarbeten undanstökade, så att man kunnat till den nu församlade Riksdagen i Berlin komma in med förslag, om huru beskaffadt *skiljemyntet* skall blifva, eller de dertill hörande lagar skola se ut.

Jag hyser icke någon betänklighet, att denna paragraf skall blifva ett hinder för myntreformen, utan är öfvertygad, att den kan

foretagas och att vi komma lika fort till en definitiv reform antingen vi nu ändra grundlagen eller icke; men om detta sker på det sätt, som nu är föreslaget, så att vi äfven få tvångskurs på sedlar lydande å guldmynt, skola vi visst icke få guldmynt spriddt i landet, utan blott sedlar lydande på guld. Under sådana förhållanden, och då meningarne äro så delade inom denna Kammare i afseende på hvad som skall sättas i stället, och då Konstitutions-Utskottet icke fästat ringaste afseende vid de uttalanden, hvarpå Kammarens återremiss grundade sig, nödgas jag för min del, då jag icke kan hoppas att få igenom ett sådant förslag, som dermed afsågs, förena mig med Friherre von Schwerin och yrka afslag.

Herr von Ehrenheim: Då jag, förra gången denna fråga här forevar till behandling, yttrade mig i densamma, tillkännagaf jag min ståndpunkt vara den, att jag städse hade röstat för ett fullständigt afskaffande af tvångskursen, att jag alltid gerna skulle rösta för en sådan åtgärd och att ingenting annat än min fasta öfvertygelse, att hvarje försök i detta afseende komme att strandas på ett öofvervinneligt motstånd från en majoritet inom representationen, föranledde mig att för tillfället uppgifva denna ståndpunkt. Jag tillåter mig ånyo framhålla, att anledningen hvarföre jag anser reformen kunna inskränkas till hvad Konstitutions-Utskottet i sitt förra betänkande föreslagit eller till hvad detsamma nu föreslagit, som icke innehåller någon olikhet emot det förra förslaget af betydighet, är den, att, å ena sidan, den föreslagna förändringen, enligt min tanke, är nödvändig, för att möjliggöra införandet af guld såsom värdepåre i vårt land, samt att, å andra sidan, det ej kan innebära en försämring i våra penningförhållanden, att sedlar kunna komma att utgifvas på guld, hvilka löpa med tvångskurs, då vi, om förändringen ej viddoges, i allt fall skulle komma att såsom hufvudsakligt rörelsemedel bibehålla sedlar på silfver, löpande med tvångskurs.

Jag kan ej dela den åsigt, som en talare uttryckt, att myntreformen först borde genomföras, och att det sedan skulle gå lätt att få 72 § ändrad, och det af den anledning, att jag är fullt förvissad, att myntreformen ej kan genomföras, så länge ifrågavarande grundlagsparagraf ännu ej är oförändrad; jag är förvissad derom, icke derföre, att jag anser det omöjligt att åstadkomma en sådan lagstiftning, som den han tänker sig genom att kringgå grundlagsparagrafen, men derföre att jag är viss att den majoritet, som håller på tvångskursen, aldrig skall komma att låna sig till genomförandet af en sådan lagstiftning och att den isina bemödanden att hindra den skall vinna understöd äfven från andra håll. Deremot har jag samma åsigt, som af en talare på blekingsbanken uttalades, eller att, om grundlagshindret för en öfvergång till guld borttages, om guld blifver standard och guldmynt följaktligen kommer i rörelsen, då skola begreppen om skilnaden mellan mynt och sedlar reda sig och obenägenheten att afskaffa tvångskursen minskas eller försvinna. De minsta sedelvalörerna måste då indragas och ett stort antal mindre likvider komma att ske med klingande mynt, som småningom i större kvantiteter kommer att finnas i rörelsen och således vara för allmänheten

ten tillgängligt. Detta är den ståndpunkt, på hvilken jag för närvarande befinner mig, och jag har, genom densammes intagande, ej gjort mig skyldig till någon otrohet mot de åsikter, jag i denna fråga förut hyst och fortfarande hysar.

Hvad angår de anmärkningar, som särskildt blifvit gjorda mot den för paragrafens sista punkt af Utskottet föreslagna redaktion, kan jag ej fatta, att det der begagnade uttryck betyder annat, än att sedlar skola inlösas med silfver eller guld, allt efter som de lyda på silfver eller guld. Och då det ej torde kunna af någon ifrågasättas, att inflytta hela myntbestämmningslagen i grundlagen, fordras för grundlagens fullständigande en annan lag, och det är på den lagens innehåll, som sedlarnes lydelse fullständigt kommer att bero. Om jag ej orätt uppfattat siste talaren, syntes han vilja säga att stiftandet af en sådan lag uteslutande beror på Riksdagen, men så är icke förhållandet, ty sedlarnes lydelse är bestämd genom 1830 års lagar, som äro stiftade af Konung och Riksdag gemensamt. Det heter nemligen i lagen för Rikets Ständers Bank 1 §: "Ifrån den dag, då atvexling af silfver ånyo vidtager, enligt hvad derom vid denna riksdag beslutadt blifvit, är Banken skyldig att, när så påfordras, *sina sedlar* med svenskt silfvermynt inlösa, efter den grund Konungen och Rikets Ständer fastställt", samt i lagen angående myntbestämningen. § 1: såsom orubblig grund, såväl för invexlingen af bankens sedlar, som — — — — fastställa att 128 skillingar eller två och tvåtredjedels R:dr specie i sådana sedlar — — — skola gälla lika med 1 R:dr i silfver etc." "Utän en förändring i dessa lagar, som stå under båda statsmakternas skydd, kan således lydelsen å Bankens sedlar icke förändras.

Jag kan under dessa förhållanden ej annat än tillstyrka, att Kammaren behagade, på sätt Andra Kammaren redan gjort, antaga Konstitutions-Utskottets förslag.

Herr Nordström: Enligt Konstitutions-Utskottets nu föredragna, reviderade förslag skulle 72 § Regeringsformen komma att, på en enda punkt när, bibehålla samma lydelse, den nu eger, och således Riksbankens sedlar, ej allenast så länge de äro ställda på silfver, utan ock sedan en guldstandard, enligt hvad man numera synes vara ense om, framdeles blifvit införd, bibehålla den *tvångskurs*, som dessa nu är tillagd. Emot detta förhållande hafva redan under föregående riksdagar, likasom äfven under denna då frågan i år första gången här diskuterades, samt derjemte ytterligare i dag så många allvarliga och, efter mitt omdöme, bindande anmärkningar blifvit gjorda, att jag, för min del, denna gång finner mig böra inskränka mig till förklarandet, att jag nu, likasom tillföre, förenar mig med de talare, som vilja upphäfvande af tvångskursen på Riksbankens sedlar, ehvad myntstandarden består af silfver eller guld.

Vidkommande den ändring, Utskottet nu, på grund af återremissen, vidtagit i sitt första förslag, består denna deruti, att, då första förslaget innehåll: "Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken inlösas", det nu skulle lyda: "Dessa sedlar — — — med silfver eller guld af banken inlösas", och således den *nu* gällande

lydelsen: "af banken med silfver inlösas" förändras till: "med silfver eller guld inlösas". Med denna ändring har Utskottet åsyftat, att utan hinder af grundlagen, bereda möjligheten af guldstandardens införande i vårt myntsystem, när tiden dertill befunnas lämplig. Denna möjlighet önskar äfven jag i fullt mått kunna bereda, men tror likväl att det nu af Utskottet föreslagna uttrycket "med silfver eller guld" icke för ändamålet är antagligt eller väl valdt. Hade Utskottet sagt: — inlösas med silfver, om de lyda på silfver, eller med guld, om de lyda på guld, så hade man ej, om ock uttrycket förefölle något tungt, kunnat misstaga sig om den rätta meningen, och möjligheten af guldstandardens införande hade äfven då stått öppen. Såsom deremot det nya förslaget i denna punkt nu lyder, skulle deraf logiskt kunna dragas den slutsats, att Riksbanken vore berättigad alternativt att inlösa sina sedlar med silfver eller guld efter omständigheterna, och utan afseende på huruvida den fastställda myntstandarden vore silfver eller guld. Man skall invända häremot, att, då sedlarne skola inlösas efter deras lydelse, de måste inlösas med guld, om de lyda på guld, och med silfver, om de äro ställda på silfver; men ordalagen leda ej till denna slutsats. Att sedlarne skola inlösas efter deras lydelse är en regel, som omfattar allt hvad derunder kan inbegripas, nämligen valör och dylikt; men då lagen genast och i sammanhang dermed tillägger, att de skola inlösas med silfver eller guld, utan att säga, när det ena eller andra får ske, så göres härigenom en afvikelse, ett undantag från regeln, hvilken lemnar i Riksbankens behag att verkställa in- och utväxlingen med den ena eller andra af de två ädla metallerna.

Vi, som nu här diskutera frågan, veta ganska väl, att sådant icke är meningen eller afsigten med de påpekade orden, och att dessa deremot afse att bestämma, att sedlarne skola inlösas med silfver, så länge silfverstandarden ännu är den enda lagliga inom riket, och med guld, sedan guldstandarden blifvit införd. Man vill, med ett ord, att riksbankssedlarne skola efter lydelsen inlösas med rikets *lagligen fastställda metalliska mynt*, hvilket ock öfverensstämmer med själfva begreppet: sedel, enligt hvilket den ej annat är, än en anvisning på den kvantitet metalliskt mynt, som deri är utsatt. Men om nu, såsom jag antager, detta är meningen, hvarför då ej deråt gifva ett uttryck, som fullt motsvarar hvad man vill och äfven i sig själf är sakenligt. Detta uttryck ligger i orden: "rikets lagligen fastställda metalliska mynt". Vore en dubbel återremiss tillåten, skulle jag nu hemställa om ny återförvisning till Utskottet, för att få nämnda uttryck infördt i stället för orden: med silfver eller guld"; men då så ej är och jag i alla händelser icke kan med min röst understödja tvångskursens bibehållande, hemställer jag om afslag.

Herr Ekman, Johan Jacob: Med den uppfattning af föreliggande fråga, som jag hyser och de åsichter, hvilka jag vid föregående tillfällen uttalat, kan jag icke biträda det af Utskottet framlagda förslag och beklagar detta desto heldre, som Utskottet för ett annat förslag haft en god ledning uti den åsigt, som uttalats af en reser-

vant, tillhörande denna Kammare, och hvilken sannolikt kunnat tillvinna sig åtminstone denna Kammares bifall.

Utskottet har visserligen anført, att ett sådant förbehåll, som det af reservanten föreslagna, redan skulle vara medgifvet genom myntbestämmningslagen, men jag hemställer då, huruvida det ej kunde vara lämpligt att bringa grundlagen i öfverensstämmelse med nämnda lag och huruvida det kan vara skadligt att i den förra införa något, som man anser redan vara stadgadt genom annan lag. För min del betviflar jag dock, att saken är så alldeles klar, som Utskottet antager och föreställer mig, att, om detta vore förhållandet, man väl knappast skulle hafva gjort sig så mycken möda som man i sjelfva verket nedlagt för att förringa betydelsen af tvångskursen. Någon tvetydighet torde väl alltså åtminstone få anses ega rum, men jag tror att det är angeläget, att tvetydigheter icke finnas i en fråga som denna.

Jag håller för min del ej osannolikt, att Första Kammaren kommer att antaga det af Konstitutions-Utskottet framställda förslag, likasom jag hör, att Andra Kammaren redan gjort det; och jag medger visserligen, att det kan ligga en frestelse till att göra det, då man derigenom tror sig kunna vinna ett önskvärdt mål. Men jag föreställer mig likväl, att vi icke böra underkasta oss olägenheter, som kanske kunna blifva större än vi nu antaga och som en gång torde komma oss att ångra, att vi på detta sätt dagtingat med vår öfvertygelse. Jag anser det derföre vara bättre att icke ingå på detta förslag, utan heldre låta frågan falla och nöja sig med ett konventionellt guldmynt. Vi torde väl i alla fall få medgifva att, likasom det för några år sedan syntes oss tydligare än nu, hvilken myntsort vi borde omfatta, så böra vi kunna antaga att om några år härefter vi kunna bättre än nu bedöma detta, och att närvarande förhållanden således icke föranleda några brådskande åtgärder. På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag anhålla om bifall till Herr Rydins reservation med det af Herr Nordström föreslagna utbyte af oiden med "klingande mynt" mot "rikets lagligen fastställda mynt".

Herr Faxe: Jag har emot detta betänkande åberopat innehållet af min vid Utskottets föregående betänkande angående denna fråga fogade reservation; men då jag skulle kunna blifva nödgad att välja emellan Utskottets förslag och det af Herr Rydin framställda, anser jag mig böra anföra, hvarföre jag heldre sluter mig till det förra, än till det senare. Jag tror nemligen att genom införande af ett så beskaffadt förbehåll, som det af Herr Rydin föreslagna, skulle möjligen paragrafen, utan att fullkomligt förbättras, dock medföra en förstärkning af tvångskursen. Man anser nödigt att införa detta tillägg derför, att man vill förbehålla den, som slutar ett aftal om försträckning, rättighet att bestämma, om han vill hafva betalning i samma myntslag, som han lemnar. För min del tror jag, att ett sådant förbehåll lika väl kan ske nu, som i fall paragrafen ändrades efter reservantens åsigt. Ty jag kan icke gå in på den åsigten, att ett

ett grundlagsbud, som ej ovilkorligen innehåller upphäfvande af allmän lag, kan, på grund af den förnämlighet man tillägger grundlagen, gälla framför den allmänna lagen: Grundlagen förbjuder icke dylika förbehåll, men både allmän rättsats och allmänna lagen samt myntbestämmingslagen medgifver dylika förord. Det är nemligen en allmän rättssats att förord bryter lag och allmänna lagen stadgar, att, i fall förbehåll är gjort om betalning i viss vara eller visst mynt, så beror det på fordringsegaren att, derest gäldenären icke kan anskaffa samma slags mynt eller varor, antingen vänta till dess att sådant kan anskaffas, eller ock taga fyllnad i annat slag efter thy som det utlånte vid förfalldagen högst gäller. Detta lagbud gör, efter min åsigt, ett dylikt tillägg, som detta, alldeles obehöfligt. Jag tror också, att det föreslagna stadgandet blefve något otydligt. Klingande mynt kan nemligen tydas olika, ty till och med kopparen klingar på sitt sätt. Samme reservant yttrade, att under upprörda tider kunde man blifva tvungen att taga emot banksedeln, oaktadt den icke egde sitt fulla värde. Ja, våld kan alltid användas; men det är just icke troligt att någon skulle med våld påtvingas betalning, då han icke begärde sådan.

En orsak hvarföre detta icke insattes i förslaget var väl äfven, att Andra Kammaren omöjligt hade gått in på något annat än hvad Utskottet föreslagit, och som Andra Kammaren nu också bifallit. Således finnes för den, som vill införa guldmynt, och anser grundlagens nu gällande stadgande utgöra ett hinder deremot — hvilket jag icke gör — icke någon annan utväg än att bifalla Utskottets förslag.

En talare har gjort den invändning emot den föreslagna redaktionen, att denna skulle kunna tydas så, att det finge bero på banken, om den ville inlösa sina sedlar med guld eller med silfver. Jag tror icke, att någon sådan tvetydighet kan uppstå, då det står att sedlarne skola "efter deras lydelse" med silfver eller guld af banken inlösas, eller med andra ord, att de som lyda på silfver, skola inlösas med silfver, och de, som lyda på guld, inlösas med guld. Den ärade talaren föreslog, att det i stället skulle heta, att sedlarne skulle inlösas med rikets lagligen fastställda metalliska mynt: men detta skulle just hafva till följd, att sedlar ställda på silfver äfven skulle kunna inlösas med guld, så snart detta blifvit rikets lagligen fastställda mynt. Jag tror således, att den af Utskottet föreslagna redaktionen är att föredraga. För min del har jag emellertid icke något yrkande att framställa.

Herr Statsrådet Wærn: Under de riksdagar, som 72 § Regeringsformen har varit föremål för öfverläggning, har jag alltid, så vidt jag förmått, sökt att åstadkomma borttagandet af tvångskursen; men jag har aldrig ansett denna fråga ovilkorligen vara förbunden med antagandet af guldmynt, och jag gör det icke heller nu, utan anser dem vara i sig sjelfva skiljda frågor; men att, i den mån införandet af guldmynt utöfvar något inflytande på tvångskursens borttagande, detta inflytande skall blifva gynnsamt, men icke hinderligt. Jag är derföre oförhindrad att, sedan den af Regeringen väckta frågan

förfallit. och hvarje annat förslag också genom Andra Kammarens beslut förhindrats, påyrka antagandet af Konstitutions-Utskottets förslag, hvarigenom en guldmyntfot kan införas; och jag skall nu söka visa, att detta förslag icke blott i sig sjelf är nyttigt, utan äfven gynnsamt och alldeles icke hinderligt för tvångskursens afskaffande.

Emot Utskottets förslag har blifvit anmärkt, att ordalagen skulle vara mindre lyckligt valda. Det har blifvit sagdt, att genom en sådan ordalydelse meningen skulle blifva, att sedlarne skulle behöfva lyda på att inlösas med guld eller med silfver, och ytterligare har man påstått, att den skulle gifva banken rätt att välja och att utgifva vissa sedlar på guld och andra på silfver. Så uppfattade jag åtminstone den värde talarens yttrande. Det är möjligt att han menade, att banken vid sedlarnes inlösen skulle ega att välja emellan att inlösa dem med silfver eller med guld. Hvilketdera som än må hafva varit hans mening, så skall jag söka att gifva skäl hvarföre jag icke tror någondera tolkningen vara möjlig.

Hvad först angår att lydelsen skulle vara med silfver eller guld, så har blott den omständigheten, att talaren förutsatt ett dylikt alternativ, visat att det ej var meningen. Då här står, att sedlarne skola efter deras lydelse inlösas med guld eller silfver, så kan detta icke förklaras på annat sätt, än att lydelsen skall vara antingen på det ena eller på det andra. Men, säger den värde talaren, grundlagen borde stadga om det skall vara silfver eller guld. Efter mitt förmenande är det just detta som skall regleras genom myntbestämmningslagen, men icke genom grundlagen och i främsta rummet behöfves en lag, att guld skall vara lagligt betalningsmedel. Icke kan det bero på bankofullmäktige att, oberoende af statsmakterna, förändra hvad som om myntbestämningen är eller blir stadgad, och att grundlagen skulle gifva dem denna rättighet, kan jag icke se, då deras åtgärder regleras icke genom den utan genom det vid hvarje riksdag utfärdade bankoreglemente, hvilket de äro skyldige att ställa sig till efterrättelse.

Hvad åter angår anmärkningen att den föreslagna lydelsen skulle gifva fullmäktige rättighet, att inlösa en sedel, som vore ställd å guld, med silfver, eller en, som vore utgifven på silfver, med guld, emot sedelhafvarens önskan, så tror jag att sådant icke skulle blifva möjligt, då det står, att sedlarne skola efter deras lydelse inlösas. Men jag kan icke underlåta att visa att en sådan valrättighet för banken skulle blifva en följd af den lydelse, som en annan ärad talare föreslagit. Om man nemligen skrifver såsom han föreslagit, att inlösen skulle ske med "rikets lagliga fastställda mynt", så finge Banken ovilkorligen rätt, att inlösa sedlarne på det af den värde talaren befarade sätt, ty det är icke möjligt, att i ett nu göra guld till lagligt och silfver till olagligt betalningsmedel. Då vi göra guld till lagligt betalningsmedel, kunna vi icke fränhända silfret och de sedlar, som på silfver äro utgifna, egenskapen att derjemte vara lagligt betalningsmedel, intill dess att guld i tillräcklig mängd kommit i rörelsen. Så länge detta icke egt rum, måste en mellantid inträffa, då både guld och silfver äro lagligt betalningsmedel, och

under denna mellantid, för hvilken bestämmelser afven blifvit af myntkomitén föreslagna, skulle ett lagstadgande, som medgäfve banken rättighet att inlösa sina sedlar med Rikets lagligen fastställda mynt, kunna medföra den påföljd, att banken till en person, som till inlösen presenterade en sedel utgifven på guld, i stället kunde lemna silfver, hvilket ju afven vore rikets lagligen fastställda mynt. För min del anser jag den af Utskottet föreslagna ordalydelsen vara den rigtiga; och kan icke inse något skäl, hvarföre icke denna skulle kunna antagas. Att det skulle möjliggöra införande af guldmynt, är väl påtagligt och har icke kunnat motsägas. Men vidare har man deremot invändt, att det icke skulle vara någon brådskas med grundlagsförändringen, enär det i alla fall för genomförande af denna reform skulle erfordras långa förberedande arbeten. Jag har sedan lång tid tillbaka sysselsatt mig med denna fråga och sökt att läsa allt hvad som angående densamma blifvit skrivet, och kommit till den öfvertygelsen, att dessa arbeten icke kunna fordra så synnerlig lång tid. Det går nemligen fort, att slå guldmynt och billoneradt silfverskiljemynt, men jag tror icke, att man behöfver slå nytt skiljemynt, för att införa guldmynt, utan det kan gå hvart för sig. Jag hoppas att de svårigheter, som kunna möta myntreformen, ganska lätt skola öfvervinnas, och att sinnena der skola lättare förenas, ty största svårigheten ligger i att erhålla enighet vid beslutet. Nu är frågan, den praktiska frågan, som föreligger, väl icke, om vi skola hafva guldmynt, ty det önska ju alla, och icke heller är det egentligen någon betänklighet hos Kammaren, att det föreliggande förslaget till grundlagsparagraf skulle i sig sjelf vara odugligt, utan jag har skäl att antaga, att det är det samband, hvori man ställer denna fråga med frågan om upphäfvande af tvångskursen. Man tänker sig att det en annan gång skall gå lättare att rå paragrafen ändrad, samt att det skulle ligga någon återgång i att afven sedlar på guld med tvångskurs skulle komma att utgifvas.

Jag öfvergår derföre nu härtill, och vill då visa, att de faror tvångskursen medför måste genom guldets införande minskas i främsta rummet genom den minskning guidets införande skall föränleda i sedelstockens storlek.

En aktad talare har sagt, att det i afseende på storleken af de olyckor tvångskursen kan åstadkomma, icke vore fråga om trettio, utan om 1,500 millioner, men här är icke fråga hvarken om den ena eller den andra af dessa siffror, afven om jag kunde med dem precis angifva beloppet af å ena sidan alla utelöpande sedlar, och å andra sidan af alla utgifna förbindelser, utan här är fråga om de uppgörelser, som kunna ske med den utelöpande sedelstocken i liqid af utelöpande förbindelser. Endast när sedelstocken praktiskt användes till att inlösa fordringar, har denna fråga någon betydelse. Således är icke fråga om hvarken 1500 eller om 30 millioner, utan om den kvantitet, hvarmed jag kan göra betalningar. Jag kan använda sedeln först en gång och sedan en annan, men i hvilket fall som helst måste ju en minskning i sedelstocken och en tillökning i den metalliska valutan ovilkorligen leda till minskning af de uppgörelser

af likvid som med sedlar kunna verkställas och dymedelst af de olägenheter, som med tvångskurs äro förenade. Ju mindre sedlar som finnas, desto mindre kunna dylika likvider ske och ju mindre vore således risken. Dertill kommer vidare att införandet af guld skulle icke blott i och för sig vara förmånligt såsom en ersättning för sedlar, utan skulle äfven medföra den fördel, att man blefve af med smasedlarne på 1 och 5 R:dr, hvilka skulle kunna indragas, då allmänheten finge så lätta och bekväma myntstycken som på 10 och 20 R:dr. I samma mån, som denna indragning bidrog att minska sedelstocken, skulle den således äfven minska det onda, som tvångskursen medför. Slutligen skulle den ock hafva den goda påföljd att allmänhetens begrepp blefve mera klara angående skillnaden mellan mynt och papper. Vi hafva nu litet mynt och mycket sedlar i rörelsen och det har af en talare inom denna Kammare många gånger blifvit sagdt, att, så länge vi hafva en stor sedelmassa utelöpande, så skiljer folket icke på hvad som är mynt eller hvad som är papper. Jag tror äfven i detta fall att den föreslagna förändringen måste leda till en bestämd minskning af det onda, som tvångskursen medför.

Då nu detta förslag i och för sig sjelf måste hafva ett gynnsamt inflytande på reformen, så återstår endast det argument, som grundar sig derpå, att uppfattningen af nödvändigheten af en grundlagsförändring skulle kunna ändra sig hos Kammaren. Vi inkomma då på ett gebit, der inga konklusioner kunna med någon sorts visshet dragas, och jag tror för min del i detta afseende icke att någon reform har godt af att sammanbindas med andra, utan att hvarje reform har bästa framgången när den behandlas för sig. Öfvertygelsen om paragrafens oriktighet är det som skall leda till dess förändring. Allt sådant, som skall influera på öfvertygelsen och göra Kammaren böjd för hvad den icke i och för sig vill är en obetydlighet emot det stora, att på dess egna förtjenster vinna öfvertygelse om att reformen är nödvändig. Då detta ingår i medvetandet, då går ock reformen, men förr går den icke.

Mycket skulle kunna tilläggas, men hufvudsaken är den, att vi icke låta tillfället gå oss ur händerna i en så vigtig reform som denna, då fråga är om att minska vår sedelstock och att förebygga olägenheterna af ett prisfall på silfver, hvilket kan inträffa när som helst, sedan Tyskland kommit så långt, att guld der blifvit allmänt spridt och silfver kan afskaffas. Vi skulle då kunna råka ut för de största olägenheter, men ju större dessa svårigheter kunna blifva desto angelägnare är det för oss att få fria händer. Det är väl ock skäl att vi ej skola vara bortkomna, då det är fråga om ett så stort mål, som att förena Sveriges, Norges och Danmarks myntsystem och i detta hänseende åstadkomma enighet i Norden samt således utsträcka området, der vårt mynt är gällande. Då en så stor sak för hela Norden är i fråga, så skall väl icke Sverige vara borta. Väl äro här tankarna delade om nödvändighet att, för att kunna nföra guldmynt, behöfva ändra denna paragraf, men ett faktum är att Norge och Danmark anse att första villkoret för en öfverenskommelse med oss är att 72 § Regeringsformen ändras. Om vi nu icke antaga detta förslag till hvilande, så afsäga vi oss med det-

samma all möjlighet till deltagande, för att icke säga ledning af den Nordiska myntreformen, ty Danmark dröjer icke dermed och sannolikt icke heller Norge på den osäkra möjligheten att vi om tre år skola komma bättre öfverens än nu. Lemna vi detta tillfälle, så sker reformen i Danmark, och möjligen äfven i Norge oss förutan och jag kan icke neka till att det förekommer mig som om detta skulle vara för oss nedsättande, hvarföre jag ur detta skäl, men också endast ur detta, önskar att Kammaren, äfven om åsigtorna ännu icke skulle vara fullt stadgade, måtte hålla frågan öppen genom att göra detta förslag hvilande. Jag talar icke för att förmå någon, att icke följa sin öfvertygelse, men för att bereda en möjlighet för Sverige att deltaga i denna myntreform och att icke ovilkorligen uppskjuta allt tal derom till dess att ytterligare tre år gått förbi. Jag tillstyrker därför att Konstitutions-Utskottets framlagda förslag må förklaras hvilande.

Herr Bergstedt: Jag har aldrig funnit något godt komma deraf att man hängt reservationer vid Utskotts-betänkandenas motivering, och derföre finnes ej mitt namn under detta memorial, men jag ber att till protokollet få uttrycka, att jag ej kunnat deltaga i den tankegång, som ligger i motiverna till betänkandet, utan att jag i afseende å redaktionen af 72 § Regerings-formen står på samma punkt som förra året och bekänner mig till den öfvertygelse, som också denna Kammares ojemförligt stora pluralitet vid fyra föregående riksdagar uttalat. Den enda riktiga redaktionen är, enligt denna öfvertygelse, den som Kongl. Maj:t behagade föreslå förra året, blott innehållande, med uteslutande af allt annat, att Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård. Jag beklagar också att Kongl. Maj:t denna riksdag ansett sig böra framlägga ett deremot stridande förslag; jag har trott mig deri se en önskan att gå Andra Kammarens önskan och vilja till mötes, men utgången har blifvit den, att ej en enda röst från Andra Kammaren höjts, hvarken i Konstitutions-Utskottet eller i plenum, för Kongl. Maj:ts förslag, och enligt min erfarenhet är det oftast fallet att kompromisser blifva förkastade just af det parti, som de äro afsedda att vinna. Kronans förste rådgifvare yttrade vid förra behandlingen af detta ärende, att Utskottets förslag var sämre än hvad Kongl. Maj:t föreslagit; detta är en sanning, men förbättringen från det närvarande var alldeles för liten, och detta har för mig utgjort ett skäl att ansluta mig till Utskottets nu framlagda förslag, såsom ett enkelt "modus vivendi", en nödfallsvägg att nu få guldstandard införd, ingenting vidare, och jag lägger vikt deruppå att mitt votum i denna Kammar ej må anses innebära något annat än ett medgifvande af att vi behöfva något för att möjliggöra införande af guld. men ej att jag erkänner att det nu framlagda förslaget innehåller en definitiv lösning af redaktionsfrågan af 72 § Regerings-formen; för mi är den form Utskottet nu föreslagit något mindre tillfredsställande än den förra, och hoppas jag att Första Kammaren ej måtte bryta med sina antecedentier, utan att, om den också antager Utskottets förslag, den dock ej anser härmed något för all framtid vara vunnet, utan på sin höjd erkänner det som ett nödvändigt ondt, till dess öfvertygelsen en gång blifvit så

allmän att man gifver åt paragrafen den enda form, som sunda förnuftet anser den böra hafva. Åtskilliga förbättringsförslag hafva i dag blifvit framställda. först af en ledamot af Konstitutions-Utskottet, att i paragrafen skulle inrymmas hvad som nu finnes i 4 § af myntbestämmningslagen, eller en anvisning på hvarje medborgares rätt att bestämma hvad som för honom är lagligt betalningsmedel; detta är att på en gammal förfallen byggnad göra några reparationer, hvarigenom den väl kunde hålla ihop för någon tid, men icke blifva af varaktig beskaffenhet. Ett annat förslag har af en representant från Norrbottens län framställts, med definition på den vara, med hvilken Riksbankens sedlar skola inlösas. Det innebär en betydlig redaktionsförbättring, men för dock icke till målet. Jag tror därför att Kammaren nu ej har flera alternativ, än att antingen bifalla Utskottets förslag eller ock rent afslå alltsamman. Skulle deremot Kammaren vilja uttala ett vidblifvande af sin öfvertygelse, som den förut under fyra riksdagar hyllat, genom ett ogillande af Utskottets motivering, så vore det mig ej emot, men mig såsom ledamot af Konstitutions-Utskottet passar det ej att framställa ett sådant förslag. I alla händelser är jag öfvertygad att, om paragrafen nu kommer att antagas till hvilande och af följande Riksdag godkännes, är det dermed ingenting ondt skedt, men att denna redaktion ej måtte hafva lång lifstid för sig, det hoppas jag med visshet. Herr chefen för Finans-departementet har sagt, att antagandet af guldmyntet skulle hjälpa oss till att blifva af med tvångskursen, och jag har försökt att följa hans bevisning därför. Jag är, såsom han, öfvertygad om att det i praktiken skulle medföra en förbättring, ty i samma mån en större mängd metalliskt mynt komme i omlopp blefve den naturliga följden, att faran för en depreciation af bankens sedlar vore mindre. Detta erkänner jag villigt, men jag kan ej finna, att antagandet af guld skulle hjälpa oss af med de teoretiska felen i grundlagen, ty der skulle dock tvångskursen stå kvar både för guldsedlar och silfversedlar, och man skall göra sig så mycket mindre besvär med att få den afskaffad, som den kan då synas mindre skadlig. För mig, som betraktar frågan hufvudsakligen såsom en grundlagsfråga, är det väsendtligaste att ej lägga hyende under felet i grundlagen, som är sjelfva erkännandet af tvångskursen. Jag fogar mig dock gerna i Kammarens beslut, och erkänner att jag saknar tillräcklig erfarenhet för att afgöra hvilket som nu är bättre, antingen antagandet af ett konventionelt guldmynt eller ock godkännande af Utskottets förslag till hvilande för att få ett dugligt. Jag vill för min del ej göra något yrkande.

Grefve Mörner, Carl Göran: Sedan jag anmälde mig att få ordet hafva dels en representant från Jönköpings län dels Herr chefen för Finans-departementet yttrat sig i sådan riktning att jag kan förbigå en del af hvad eljest jag tänkt säga. Jag kan dock ej alldeles lemna obesvarade en del erinringar af den värde representanten från Stockholm, hvilken med rätta i denna Kammare åtnjuter så stort anseende i allt hvad som rörer finansiela frågor. Han trodde sig finna att ett atslag å Kongl. Maj:ts proposition skulle ut-

visa att en majoritet fanns inom Riksdagen, som ville bibehålla tvångskurs för Riksbankens sedlar, äfven sedan banken upphört att inlösa dem. Jag vill visserligen ej förneka att hos en eller annan ett skäl till afslag tilläventyrs kan finnas i denna omständighet, men tror dock att hos mängden äfven andra orsaker varit bidragande, och att deribland den, att i det nådiga förslaget stod inryckt en mening om de enskilda bankerna, varit af icke ringa betydelse. Jag tror att det hos många väckts betänkligheter att sålunda i grundlagen se Riksbanken och de enskilda bankerna sammanknippade. Om kanske just denna förening föreföll somliga önskvärd och ändamålsenlig, syntes den dock mig och kanske ej så få andra vådlig. Det skulle ju möjligen kunna hända att, oaktadt de ord ur grundlagen försvunnit, hvilka gifvit anledning till begagnande af uttrycket tvångskurs, densamma i verkligheten, långt ifrån att endast komma att tillämpas för Riksbankens sedlar, skulle kunna finna åtskilliga anhängare bland intressenter i privatbankerna, och vid kritiska tider göra sig gällande. Det blefve möjligen svårt att, sedan i grundlagen en likställighet införts mellan Riksbanken och de enskilda bankerna, den emelian göra någon skillnad i det omnämnda hänseendet. Det anmärktes vidare och framhölls bjert, huru vanskligt det kunde blifva, hvilket beslut, som kunde komma att fattas, med afseende på Andra Kammarens utseende, derest två missväxtår följde på hvarandra och huruledes en enda röst skulle kunna medföra en stor och obegränsad sedelutgifning. Ja, det är sannt att så skulle kunna inträffa, men jag förmodar att denna fara stod klar för den värde representanten redan vid den tid då nu gällande Riksdags-ordning blef antagen och han med sin röst härtil bidrog. I alla fall torde densamma något minskas genom den uti nya Riksdags-ordningen Kongl. Maj:t tillerkända rättighet att upplösa Riksdagen och påbjuda nya val, och af denna rättighet lærer väl Kongl. Maj:t säkerligen ej i sådant fall tveka att göra bruk, och detta för såväl Första som Andra Kammaren om det behöfs. Derigenom skulle möjligen den befarade vådan af att, då valen af bankofullmäktige ärligen återkomma, dessa val skulle behandlas såsom partisak, äfven vara i någon mån förebyggd. Samme ärade talare erkände, och det håller jag honom räkning för, att trots tvångskursen åtnjuta Riksgälds-kontorets på svenskt mynt lydande obligationer för närvarande stort kredit, vunnit oaktadt alla möjliga bemödanden att minska förtroendet till vårt svenska sedelmynt, och så länge vår svenska Riksbank fullgör sina förbindelser i öfverensstämmelse med 1830 års banklag, hvilken är af civillags natur och icke kan ändras utan konungens och riksdagens gemensamma beslut, är det sanneligen icke helier farligt med att dess kredit skall lida afbräck. Den ärade talaren föreslog, att Riksgäldskontoret skulle utgifva en dubbel serie af obligationer, den ena lydande på silfver och den andra på guld; han vore nemligen då säker att fromma stiftelser m. fl. genast skulle skynda sig att skaffa sig af de å guld lydande obligationerna. Ja, det är nog möjligt, men hvarför hafva ej då dessa stiftelser redan lagt sig till med sådana utländska obligationer, som bereda dem tillfälle att få guldmynt om det så behagar dem? Suppositionen torde således icke

vara så alldeles säker och jag kan ej deraf finna mig öfvertygad om olämpligheten af Konstitutions-Utskottets förslag. Samme talare trodde att det ej var så brådtom med myntreformen för närvarande; förr har det dock låtit annorlunda, och då för ej så länge sedan han, enligt min uppfattning, bråkade något i otid med införandet af sina karoliner, då var det mycket brådtom. Jag kan ej neka till att jag, ehuru jag icke följt de finansiella förhållandena med samma uppmärksamhet som han, dock kommit till en helt annan öfvertygelse, än han, om det för handen varande behovet af en förändring. Jag tror den vara angelägnare nu än den var vid omtalade tidpunkt, och då jag, som ej i förevarande fråga törs stödja mig vid min öfvertygelse ensam, hört en representant från Blekinge, som hos Kammararen åtnjuter ett odeladt anseende i hithörande frågor, äfvensom chefen för Finans-departementet uttalat sig i samma riktning, må det åtminstone ursäktas om jag, som ej gör anspråk på att gälla såsom någon auktoritet dock kommit till samma åsigt. En annan talare, som också uppträdde mot Utskottets förslag, tyckte sig med användandet af logikens skärpa kunna bevisa, att banken skulle blifva berättigad att inlösa sina å silfver ställda sedlar med guld och tvertom, allt efter egen böjelse. Något sådant kan jag dock icke läsa i Utskottets förslag; banken är ej berättigad och lär ej heller kunna få inlösa sedlar, lydande å silfver, med guld, utan skall den enligt lydelsen inlösa sedlar å silfver med silfver, och sedlar å guld med guld. Han förordade en annan redaktion, att i stället för orden "med silfver eller guld" skulle stå "med landets lagligen fastställda metalliska mynt", men detta vore just efter mitt förmenande att införa tvångskurs, så till vida att den, som fått en sedel å silfver, skulle tvingas att i likvid derföre taga emot guld, om detta blefve påbudet såsom landets lagliga betalningsmedel; jag tror att man måste erkänna att detta ej vore rätt. Man har äfven sagt att genom den af Utskottet föreslagna mening skulle en dubbel standard införas, men detta är icke heller händelsen, utan genom densamma säges att hvarje sedel skall efter dess lydelse inlösas, den å silfver med silfver och den andra med guld, men efter den värde talarens förslag skulle deremot verkligen en dubbel standard införas. Jag anhåller för min del om bifall till Konstitutions-Utskottets förslag, och gör detta så mycket hellre som, efter hvad redan förut blifvit omnämndt, detta förslag, utan någon diskussion, antagits af Andra Kammararen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, och det således, derest man vill komma till någon reda i denna sak, ej för närvarande finnes någon annan utväg.

Herr Hasselrot: Här har under diskussionen af flere talare yttrats den åsigt, att, om någon utgifvit en förskrifning och i den förbundit sig att infria densamma med silfver, ingen domare likväl skulle kunna, om utgifvaren vägrade uppfylla vilkoret, ålägga honom att betala med silfver, utan skulle domaren med tillämpning af 72 § Regeringsformen tillerkänna utgifvaren rätt att betala med bank-sedlar. Då jag nu är domare och ej delar denna åsigt, utan har en alldeles motsatt, har jag ej kunnat höra densamma förfäktas, utan

att mot densamma inlägga min protest. Jag skulle vilja vända om satsen och säga, att ingen domare skulle finnas, som ej tillförbunde utgifvaren att betala med silfver. Det är ett civilt kontrakt mellan låntagaren och långifvaren, som måste tolkas efter ordalydelsen, ty förord bryter lag; det är för mig uppenbart att så måste vara, likasom en person, hvilken åtagit sig att betala med jern eller råg, också är skyldig att på sådant sätt betala sin skuld. Det är af sådana grunder, som jag ej finner 4 § myntbestämmningslagen stå i strid med 72 § Regeringsformen; lagstiftningen har ju såsom grundsats antagit att förord bryter lag, och då är det väl onödigt att i grundlagen intaga ett sådant tillägg som här af Herr Rydin föreslagits. För öfrigt har jag funnit mig fullkomligen öfvertygad af de skäl, Herr chefen för Finans-departementet anfört, och får jag på grund deraf anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Sprengtporten: Det bör i allmänhet icke möta öfvervinneliga svårigheter att stifta lagar för kända förhållanden; men annorlunda är, då det gäller eventualiteter, ty det händer då lätt, att under bemödandet att undvika inbillade faror, man kastar sig i andra, som äro ännu mera hotande och svåra. Ifrån denna synpunkt har jag betraktat förevarande fråga, och har därför inskränkt mig till att biträda Utskottets förslag, som stannat inom de gränser, som icke böra öfverskridas.

Att af detta förslags antagande skulle följa, att vi i framtiden kunde få särskilda sedlar löpande å guld och andra å silfver, hvilket jag trott mig finna antydt under öfverläggningen, kan jag icke föreställa mig, utan blir det väl oundvikligt, äfven om myntfoten kommer att hvila på guld, att silfvermyntet ställes, en gång för alla, i ett oföränderligt förhållande till guldmyntet. Annorlunda tror jag icke heller, att man i andra länder, der båda metallerna cirkulera jemte hvarandra, tänkt sig denna sak.

En aktad talare har beräknat summan af de ömsesidiga skuldförbindelser, som man inom vårt land anser befintliga man och man emellan, till omkring 1,500 millioner; men om nu så är, hemställer jag, huru pass tillförlitlig och praktisk i utförandet den åtgärden vore, att göra de tusentals personer, som stå i ansvarighet för dessa förbindelser, till borgesmän för banken, vid den oförutsedda händelse, att Riksdagen skulle brista i de pligter, den iklädt sig genom sin högtidligt utlofvade garanti för denna institution.

Att bankosedelns värde måste upprätthållas, är otvifvelaktigt, men första villkoret härför är en klok förvaltning, genom äfventyrliga lagbestämmelser vinnes ändamålet visserligen icke.

Herr Nordström: Under diskussionens fortgång har en talare och vän af våra banksedlar till bevis på det förtroende, dessa skulle åtnjuta, åberopat den förmånliga kurs och således kredit, våra statsobligationer för det närvarande äfven i utlandet visa sig ega. Förklaringen öfver detta förhållande har dock en annan grund, nemligen den omständigheten, att obligationerna för de utrikes upptagna lånen i sjelfva verket äro ställda att betalas i silfver. I hvarje obligations

text är ej allenast återbetalningsbeloppet i silfver, utan ock myntfotens lödighet utsatt. och rättsligen kan alltså något tvifvel ej finnas om, hvad obligationen i verkligheten är värd. Det anmärkta förhållandet utmärker således endast, att man har förtroende för vår förmåga och goda vilja att betala: men har med frågan om banksedlarnes inlösbarhet intet att skaffa.

Det förbehåll, i afseende å *betalningsmedel*, som af en reservant i Utskottet blifvit föreslaget och under diskussionen af åtskilliga talare försvaradt, och som skall lyda: "der ej uttryckligt förbehåll om undfående af klingande mynt gjordt är", kan jag för min del ej finna lämpligt. aldraminst i en grundlag. Det tillhör civillag och finnes i sjelfva verket redan uttaladt i 9 kap. Handelsbalken, hvarutom i Vexellagen af år 1852 stadgas, att vaxel skall betalas i det myntslag, hvarå den lyder, och att, om detta myntslag ej är gängbart inom landet, vaxelsumman skall betalas uti inländskt mynt efter fördelaktigaste kurs å närmaste vaxelplats; visande sig häraf att det föreslagna förbehållet äfven är öfverflödigt. Vidkommande åter Herr Grefve Mörners, C. G., framställda anmärkning mot det af mig föreslagna uttrycket: "med rikets lagligen fastställda metalliska mynt", som skulle införas i stället för orden i Utskottets förslag: "med silfver eller guld", kan jag så mycket mindre erkänna anmärkningens befogenhet, som jag ej förmår fatta hans påstående, att dubbel standard genom mitt förslag skulle komma att införas. Enligt mitt förslag skulle det metalliska mynt, som lagligen blifvit såsom betalningsmedel fastställt, uteslutande böra vid inlösen af riksbankssedlar användas: men om det förhållande blefve lag, som af Utskottet föreslås genom orden: "med silfver eller guld inlösas", så är det logiskt obestriddigt, att Riksbanken vid invexlingen finge använda antingen guld- eller silfvermynt, äfven om endast ettdera af dessa myntslag vore den lagliga standarden i riket och i sådant fall kunde man på visst sätt tala om en dubbel standard, så mycket mer vådlig, som ej ens en bestämd och fast kurs, eller ett bestämdt förhållande mellan guld och silfver, på samma gång blifvit utsatt.

För öfrigt biträder jag med nöje ett yttrande af chefen för Finansportföljen derom, att det vore särdeles önskligt att närmare öfverenskommelse i myntfrågan måtte ju förr, desto heldre, kunna emellan de tre skandinaviska länderna träffas; när detta skett vore rätta tiden inne för den stora, numera i alla fall oafvisliga myntreformen.

Friherre Stjernblad: Anledningarne hvarför man nu velat göra och flera gånger förut föreslagit ändring i denna paragraf äro tvänne: dels har man velat borttaga tvångskursen för att derigenom skydda eganderätten, dels ock har man derigenom velat införa ett myntsystem grundadt på guld. Ehuru tvångskursens afskaffande är af största betydelse, så är derom för närvarande likväl icke fråga, ehuru så visserligen var förhållandet, när frågan förra gången var föremål för Kammarens behandling. För vinnandet af det ändamålet påyrkade äfven jag då återremiss, i förhoppning att kunna erhålla någon modifikation i det då föredragna betänkandet. Så har emellertid icke

skett, ty, såsom vi se, har Utskottet i förevarande förslag i detta hänseende icke vidtagit någon ändring. Då derjemte Andra Kammaren redan godkänt Utskottets förslag, torde vi böra anse denna delen af frågan för denna gång hafva förfallit. Men oaktadt den sidan af saken är af största vikt, bör man emellertid icke förbise, att den andra delen äfven eger sin stora vikt och betydelse. Om vi nemligen icke bereda oss tillfälle att införa ett myntsystem grundadt på guld, utan bibehålla silfver såsom standard, men deremot samtliga våra grannländer antaga guld såsom standard, så blifver följderna deraf, att vår värdemätare kommer att utgöras af icke en *myntmetall* utan en *handelsvara*, hvilken egenskap silfret då måste erhålla. Af detta skäl och då jag icke kan inse att paragrafens redaktion, sådan den nu är föreslagen, i något afseende blifvit försämrad, men deremot genom dess antagande möjlighet öppnas för införandet af ett guldmyntsystem, så kan jag icke annat än förorda bifall till Utskottets förslag.

Man har velat sammanbinda tvångskursens borttagande med införande af guld såsom standard, i afsigt att erhålla det förra i utbyte mot möjligheten af det sednare. Det är möjligt att detta kan lyckas, men det är föga troligt, då Andra Kammaren lägger så stor vikt vid tvångskursens bibehållande. Osäkert är också huruvida Andra Kammaren uppskattar värdet af myntreformen så högt, att den för beredandet deraf äfven vill borttaga tvångskursen. Men, säger man, ärven med bibehållande af denna paragraf har man rättighet att medgifva de enskilda bankerna rätt att utgifva sedlar på guld och att få dem spridda i allmänna rörelsen. För min del kan jag emellertid icke antaga att detta ändamål kan vinnas, ty vilkoret för att få sedlar å guld gångbara i allmänna rörelsen skulle vara att den nya myntenheten blifve en jemn multipel af den nuvarande myntenheten. Då föga troligt är att så kan ske, anser jag ett sådant förslag för opraktiskt, utom det att fråga äfven kan vara, huruvida en sådan åtgärd ens är öfverensstämmande med grundlagen.

En talare på stockholmsbanken har yttrat, att, om vi nu skulle antaga den af Utskottet föreslagna lydelsen, så skulle detta hafva till verkan att man icke fick något metalliskt underlag i den allmänna rörelsen, emedan, om man skapade sig sedlar lydande å guld gällande med tvångskurs, allmänheten heldre skulle begagna sig af desse sedlar än sjelfva myntet. I detta hänseende beder jag få anmärka, att möjligheten af att erhålla mynt i allmänna rörelsen hufvudsakligen är beroende på sedlarnes valörer. Om dessa sättas *höga*, så kommer den *mindre* rörelsen att bestridas med *metall*, men komma valörerna att sättas *läga*, så komma *sedlarna* att intaga metallens ställe; och då frågan om bestämmandet af sedlarnes valörer är helt och hållet beroende ensamt på Riksbankens beslut, så utgör den ärade talarens anmärkning icke något hinder för det afsedda ändamålets vinnande.

Vidare har man anmärkt, att uttrycket "silfver eller guld" var tvetydigt, emedan derigenom ovisshet kunde uppstå, huru förfaras skulle vid sedlarnes inlösen. Detta är för mig emellertid alldeles obegripligt; ty då det föreslagna stadgandet innehåller att sedlarna

skola inlösas *efter sin lydelse* med silfver eller guld, så måste deraf följa, att en sedel å silfver måste inlösas med silfver och en sedel å guld med guld.

För öfrigt tror jag att denna bestämmelse kommer att blifva af kort varaktighet, emedan man endast under öfvergångsperioden komme att hafva utelöpande både sedlar på silfver och sedlar på guld. Sedan man likväl en gång beslutat sig för att införa ett myntsystem grundadt på guld, så både kan och bör man indraga silfversedlarne, och, när detta skett, äfven borttaga bestämmelsen om inlösen med silfver ur grundlagen.

På dessa skäl anhåller jag att Konstitutions-Utskottets förslag måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Friherre von Schwerin: Jag kan icke dela en föregående talares åsigt att man nu vid denna frågas behandling icke eger rätt att tala om tvångskursen. Stadgandet om denna tvångskurs blifver ett evigt fel uti närvarande lydelse af 72 § Regeringsformen, och så länge denna redaktion kvarstår på detta sätt hotande mot eganderätten, torde det ock vara skäl att upprepa betänkligheterna mot dess bibehållande.

Vidare yttrades af samme talare att det största skälet, hvarföre Utskottets förslag borde antagas, vore det, att det lättade införandet af ett guldmyntsystem, då deremot stora vådor för samhället skulle kunna uppstå genom silfrets fallande i värde, i händelse af dess *demonetisering*. Visserligen skulle silfrets värde falla under sådana omständigheter, men det torde emellertid icke ske så hastigt. Men äfven om man ej tror att fortfarande den dubbla standarden inom länder såsom Frankrike skall bibehållas, så måste den likväl finnas kvar i *verldshandeln*, då det är bekant att handelsdifferenserna i många delar af världen solderas i silfver, såsom till exempel i China, Ostindien och flera andra asiatiska länder.

Samme talare har äfven törmenat, att ett konventionellt guldmyntsystem icke skulle kunna antagas, med mindre än att den nya myntenheten utgjorde en jemn multipel af den närvarande riksdalern. Ehuru jag icke kan godkänna det skälet, vare sig att jag antager francen eller marken eller en multipel af vår svenska riksdaler, så torde erhållandet af en sådan multipel vara ett lätt aritmetiskt problem, sedan man kommit öfverens om den proportion, efter hvilken silfret skulle konverteras till guld.

Jag har icke funnit något af de å motsatta sidan anförda skäl vara af beskaffenhet att föranleda mig att frångå mina förut uttalade åsikter. utan yrkar jag fortfarande afslag.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Rydqvist: Ehuru jag icke gillar de motiver Utskottet begagnat; ehuru jag också skulle önskat, att Konstitutions-Utskottets förslag blifvit något annorlunda formuleradt; och ehuru jag icke

kan finna att någon tvingande fara, som man säger, står för dörren, hvilken nödgar Sverige att utbyta sin nuvarande standard mot en annan å guld; likväl och som det vid flere riksdagar visat sig vara omöjligt att i själfva hufvudfrågan angående 72 § Regeringsformen sammanjemka åsigtarna hos Första och Andra Kammarens majoriteter, och det vill förekomma mig som denna olägenhet genom ett bifall till Konstitutions-Utskottets nu föreliggande förslag skulle kunna afhjelpas, samt jag dessutom för min del ganska väl inser, att sådana omständigheter inom kort möjligen kunna inträffa, hvilka göra det för oss, om ej nödvändigt, så åtminstone gagneligt att utbyta silver mot guld såsom värdemätare, hvarföre något grundlagsenligt hinder för en sådan reforms genomförande icke bör förefinnas, så vill jag på dessa skäl och de som i öfrigt å denna sida blifvit framställda af Herr Finansministern samt Friherre Stjernblad för min del antaga såsom hvilande det nu af Konstitutions-Utskottet framlagda förslaget.

Herr Wallenberg: Med anledning af Grefve C. G. Mörners yttrande i syftning att det skulle tillskynda de enskilda bankerne anseende, att blifva i grundlagen omnämnda och att jag för deras räkning skulle eftersträfvä en så beskaffad utmärkelse, beder jag få hänvisa till denna Kammares protokoll för den 4 Mars innevarande år, då den Kongl. propositionen i ämnet till Konstitutions-Utskottet remitterades, hvaraf synes att *jag redan då afstyrkt* att i grundlagen införa någon som helst bestämmelse angående de enskilda bankerna. Jag förklarade mig uttryckligen anse att allt, hvad som angår de enskilda bankerne, kan och bör ordnas på den ekonomiska lagstiftningens väg.

Men viktigare än detta äro de af tvenne högt ärade talare fällda yttranden om nyttan att erhålla mynt spridt i allmänna rörelsen, som nu dränkes i en mängd småsedlar. Skada blott att de ej vilja göra något för saken. Den ena af dessa talare står i spetsen för den största enskilda bank i landet och den andre för Kongl. Finans-departementet. Jag är alldeles af deras mening om nödvändigheten att till ställningens betryggande *få mynt i allmänhetens händer*, men hvad som skiljer oss åt är, att *jag* vill se min önskan förverkligad, hvaremot *de* synas benägna att ställa allt på framtiden. Det bevisar sådana yttranden som nyss blifvit fällda. Man förordar tvångskursens utsträckning till banksedlar lydande å guld, och så säger man att "få vi detta så få vi också guldmynt. Man glömmer härvid att *ett sämre betalningsmedel alltid ur rörelsen uttränger ett bättre* och att, det säkraste sättet att förhindra guldmynt att komma i bruk, är att tillägga så kallade guldsedlar tvångskurs.

Herr Finansministern har behagat yttra: "Ju mindre sedlar, ju mera metallisk valuta i allmänna rörelsen; dess mindre fara af tvångskursen". Detta är endast riktigt så länge sedlarne invexlas med mynt och de utelöpande hvila på reel valuta, ej blott på bankens kredit. Den ärade talaren trodde vidare, att faran var obetydlig, då Riksbanken endast hade i medeltal utelöpande sedlar 30,000,000 R:dr, men med 30,000,000 R:dr i banksedlar kunna tusentals million R:dr årligen liqvideras, och det är uppenbart att, om invexlingen upphör, en-

hvar skaffar sig det billigaste betalningsmedlet för att dermed liquidera sina förbindelser. Om riksbankssedlarne löpa med agio af blott 2 procent under värdet af den quantitet mynt, hvarmed de *borde* invexlas, så blifver icke vidare en enda förbindelse honorerad med mynt, utan blott med riksbankssedlar, som man tillagt tvångskurs. Det är rätt ledsamt och mycket betänkligt, att framstående personer icke benäget skilja emellan *penningkapital* och *rörelsemedel*, som begagnas till penningkapitalers öfverflyttande man och man emellan. Det är därför af största vikt att rörelsemedlen under inga förhållanden förändra natur, och att sjelfva myntenheten får städse vara ett värdebegrepp som icke beror af några tillfälligheter, utöfver dem som inverka på den ädla metallens värde, hvarpå myntfoten är grundad.

Herr Finansministern har antydt att man icke kunde träda i underhandling med grannländerna om en myntreform, utan att först ändra vår grundlag. Men i fall underhandlingen såsom sig borde, gällde *mynt* och icke banksedlar, så finnas inga hinder i grundlagen, för hvilka underhandlingar som helst. Men det är uppenbart att aldrig en myntreform kan göras utan en öfvergångsperiod, under hvilken folket må blifva i tillfälle att lära sig huru det nya myntet ser ut. I England var guldet under många år endast konventionelt betalningsmedel, innan det år 1816 förklarades vara landets enda myntföt. Detta tillkännagifvande var då icke att jemföra med dekretande af ett beslut, utan fast heldre blott för att konstatera ett faktum.

Då Herr Finansministern förklarar att förarbeten blifvit gjorda för införandet af guldmyntföt, så skulle det vara af allmänt intresse att få erifara, hvaruti dessa förarbeten bestå? Ingalunda torde de kunna sägas bragta till slut, då man lemnas alltjemt i ovisshet om regeringens åsigt i hufvudfrågan: *vilken myntenhet önskar man må definitivt blifva Sveriges myntenhet grundad på guld*. Det är denna fråga som är *hufvudfrågan* och som bör sättas främst på dagordningen i denna reform. För utredande af hvilken myntenhet vore den önskvärdaste, har visserligen ett förarbete blifvit fullbordadt, nemligen myntkomiténs betänkande. Men Herr Finansministern har ingenting annat gjort än att genom cirkulär fråga de enskilda bankernas styrelser "om de ville åtaga sig invexla sina banksedlar med mynt, såframt 72 § Regeringsformen blefve ändrad". Då denna fråga framställdes, fanns icke någon tanke på en så beskaffad ändring af 72 § Regeringsformen, som den hvilken *nu* föreligger. Kongl. Maj:ts proposition afsåg då *tvångskursens afskaffande*. Nu gäller frågan *tvångskursens utvidgande*. Herr Finansministern är med om hvilketdera som behagas.

Jag är fortfarande lika varm vän af myntreformen som någon i detta land, men jag tror att den kan köpas alltför dyrt och att man rår en mycket dålig vara, om man, på sätt Utskottet föreslagit, nu medgifver tvångskursens utvidgande. Det är godt och väl att utmärkte domare här förklara denna lagbestämmelse ingenting betyda, emedan *de* nog skulle döma ett aftal om mynt blifva ståndande, oaktadt riksbankssedlarne skola såsom mynt anses. Det är godt och väl att ställningen icke nu ingifver några berättigade farhågor och att både

Friherre Sprengtporten och jag tilläventyrs komma att undgå obehaget att upplefva den dag, då ingen likvid går i ordning. Men icke destomindre är det bäst att söka förhindra de olyckor, som ofelbart komma att drabba våra efterkommande, ifall man *nu* fattar ett så vådligt beslut som det föreslagna.

Såsom det starkaste skälet för att nu förmå Första Kammaren antaga Utskottets förslag, har nyss blifvit föreburet att Andra Kammaren önskar just denna ändring af 72 § Regeringsformen. Andra Kammarens önskningsar i skatteregleringsfrågor bör man visa största uppmärksamhet, men i sådana frågor som den föreliggande anser jag icke att Första Kammaren bör uppoffra sina åsikter eller sin rätt att utöfva inflytande på lagstiftningen. Jag tror därför så mycket heldre att vi böra stå fast vid samma beslut som vi redan vid fyra riksdagar fattat, och jag anser därför, hvarken för myntreformens skull eller under någon annan förevändning, icke tillrådligt att antaga Utskottets förslag. Låt oss egna tid och krafter åt den lagstiftning, som erfordras för införande af ett myntsystem grundadt på guld. Låt oss i sista hand, och sedan regering och Riksdag blifvit eniga om det blifvande myntsystemets alla detaljer, då tillse, huruvida någon ändring af 72 § Regeringsformen är af nöden för myntreformens definitiva införande. Jag betviflar det högeligen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att Utskottets förslag måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling; 2:o af *Herr Rydin*, att Kammaren skulle antaga förslaget att hvila med följande förändrade lydelse: "Riksbanken — — — kunna de sedlar, som Riksdagen genom Riksbanken utgifver, skola, der ej uttryckligt förbehåll om undfående af klingande mynt gjordt är, såsom lagligt betalningsmedel erkännas. Dessa sedlar skola vid anfordran efter deras lydelse med silfver eller guld af banken inlösas"; 3:o af *Herr Ekman*, att Herr Rydins förslag skulle antagas att hvila, dock med den förändring, att orden *silfver eller guld* utbyttes emot orden: "*Rikets lagligen fastställda metalliska mynt*"; samt 4:o att förslaget skulle af Kammaren förkastas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på antagande af Utskottets förslag att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, sedermera proposition på antagande af Herr Rydins förslag, hvartill svarades nej, ytterligare proposition på antagande af Herr Ekmans förslag, hvilken proposition likaledes besvarades med nej, och slutligen proposition på afslag å förslaget, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja: hvaruppå och efter det att proposition på förslagens antagande att hvila änyo blifvit gjord samt med talrika ja, blandade med nej, besvarad. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Friherre von Schwerin begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit afslag å förslaget; uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den som vill, att det af Konstitutions-Utskottet i memorialet N:o 20, afgifna förslag till ändring af 72 § Regeringsformen skall antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren det ifrågavarande förslaget.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 62.

Nej -- 24.

Föredrogos ånyo och bifollos Stats-Utskottets den 24 och 25 dennes bordlagda memorial och utlåtande:

N:o 63, angående svenska statens fordran utaf engelska bolaget The Gellivara company limited;

N:o 64, angående postverkets utgiftsstaten för år 1873.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 24 och 25 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 213, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 30, i anledning af Herr Anders Perssons motion N:o 204, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående infordrande och framläggande för nästa lagtima Riksdag af statistiska uppgifter med afseende på ifrågasatta förändringar i den kommunala rösträtte.

Herr vice Talmannen: Jag anser mig böra hemställa, om icke Kammaren behagade besluta remiss af detta ärende till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, hänvisades ärendet för vidare utredning till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 24 och 25 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 214, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 31, i anledning af Herr P. Peterssons motion N:o 203, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående upphäfvande af Kongl. kungörelserna den 9 November 1871 och den 19 Januari 1872 om nedsättning i rekryt-åldern m. m.

Herr af Klint: På grund af de skäl Andra Kammarens Tillfälliga Utskott i detta ärende framställt, anhåller jag vördsamt om afslag på det beslut Andra Kammaren fattat.

Flere ledamöter hördes häri instämma.

Herr Faxe: Jag får instämma i det yttrande, som afgifvits af den föregående talaren, och jag gör det så mycket heldre, som detta ärende förut varit föremål för Kammarens öfverläggning. Det förefaller mig också besynnerligt, att, sedan Kongl. Maj:t så nyligen utgifvit författningar i dessa ämnen och således granskat skälen därför, Riksdagen så snart derefter skulle inkomma till Kongl. Maj:t med begäran om författningarnes upphäfvande. En sådan begäran skulle icke kunna mötas med något annat svar än det: "hvad jag hafver skrifvit, det hafver jag skrifvit".

Jag yrkar afslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Mot den siste ärade talarens yttrande tillåter jag mig erinra, att lagligheten af förevarande författningar alldeles icke utgjort föremål för denna Kammarens öfverläggning, än mindre beslut. Konstitutions-Utskottet hade icke ingått i pröfning af författningarnes *laglighet*, utan endast gjort en anmälan i afseende på Konungens rådgifvare. Frågorna äro således af helt olika natur. Om den ena författningen kunde man så mycket mindre yttra sig, som den icke af Konstitutions-Utskottet med ett enda ord omnämndes, och äfven angående de andra fick man endast i vissa förtäckta ordalag uttala sin åsigt. För Kammarens beslut hafva således ingendera af dessa författningar varit föremål. Jag tillåter mig därför till Kammaren hemställa, att ifrågavarande protokollsutdrag måtte öfverlemnas till Kammarens Tillfälliga Utskott, på det att åtminstone ett höfligare svar måtte kunna meddelas Medkammaren. Om jag vid detta tillfälle skulle ingå i hufvudsaklig pröfning af ärendet, hvilket bör stå mig fritt, då afslag här blifvit yrkadt, så anhåller jag att till den förste ärade talaren få framställa en liten fråga. Efter mitt förmenande finnes nemligen i afseende på den ålder som är tillåten för rekryt, som är antagen vid värfvade arméen och artilleriet, icke någon annan föreskrift än den som den 24 April 1820 meddelats i generalmönstringsinstruktionen, hvilken i 7 § stadgar, att rekryt vid antagandet icke bör vara under 18 och icke öfver 36 år; att han icke bör anvärfvas för kortare men väl på längre kapitulationstid än tre år, och att ingen

rekapitulation får slutas på mindre än 3 år, så vida icke särskildt nådigt tillstånd dertill berättigade, men att vid hvarje kompani 2 ynglingar af 17 års ålder kunde antagas. oaktadt de funnos undermålige, dock att dessa icke fingo i nummer kvarstå. så framt de ej inom 2 år uppnått det fastställda målet. Är det nu så, att sednare föreskrifter i detta ämne blifvit i afseende på värfvade infanteriet meddelade, så hoppas jag att den ärade talaren derom vill upplysa Kammararen och mig, men jag har åtminstone icke i de författningssamlingar, hvilka jag rådfrågat, kunnat anträffa någon sådan. Är åter förberörda föreskrift ännu gällande, så tillåter jag mig att till den ärade talaren ställa den frågan, om det är farligare att en rekryt vid indelta arméén kan antagas vid en ålder af högst 30 år, än att en rekryt vid värfvade regementena kan hafva uppnått 36 år. Då nu denna sistnämnda föreskrift är påbjuden och underskrifven af Konung Carl XIV Johan, må det ursäktas mig, om jag tror att han lika väl kunde förstå hvad som i detta afseende för arméens tjänstbarhet behöfdes. som den afgångne chefen för Landtförsvars-departementet. Detta i afseende å författningarne om rekrytåldern! Beträffande åter författningen om insättningarne i sparbanken och sparbanksböcker, vill jag blott fästa uppmärksamheten på ett enda stadgande i berörda författning. Första paragrafens första moment lyder sålunda: "De medel, som till insättning i sparbank för soldats räkning blifvit, enligt ofvan gifna bestämmelser, till vederbörande kompanichef öfverlemnade, äfvensom å desamma upplupen ränta, må icke, så länge soldaten i tjensten kvarstår, af honom åter lyftas eller för hans gäld tillgripas eller utmätas". Efter mitt förmenande innefattar detta stadgande ett suspenderande i fråga om det indelta manskapets ifrågavarande tillgång, af civilagens föreskrifter om gälds betalning och huru denna tillförfaras skall. Frågan, huruvida ett sådant suspenderande kan påbjudas på kontrasignation af chefen för Landtförsvars-departementet, har utgjort föremål för Konstitutions-Utskottets pröfning och jag skall således icke uttala min mening derom; men om man anser att frågan om lämpligheten af en lag med sådana föreskrifter kan tåla vid att tagas i närmare skärskådande af ett Tillfälligt Utskott, så torde detta vara ursäktligt.

På dessa skäl anhåller jag att protokollsutdraget måtte öfverlemnas till Första Kammararens Tillfälliga Utskott No: 1, på det Utskottet må deröfver afgifva betänkande.

Grefve Mörner, Oscar: Jag vill erinra mig att då för icke många dagar sedan det här var fråga om ett beslut, fattadt af Andra Kammararen, deruti Förste Kammararen inbjödes att deltaga, Herr vice Talmannen hemställde, att ärendet, i öfverensstämmelse med den sed som vid denna riksdag blifvit antagen, måtte remitteras till Kammararens Tillfälliga-Utskott. Icke annat än jag kan påminna mig, föll sig hans ord på detta sätt och jag kan icke heller draga mig till minnes att vi i år afgjort något dylikt ärende, utan att förut hafva remitterat det till vårt eget Tillfälliga Utskott. Då förekommer nu detta protokollsutdrag, som sannerligen icke angår småsaker. Måhända tycka somliga, att det icke behagar dem och att saken är öm-

tålig. Detta må nu så vara; men, utan att ingå i pröfning af hufvudsaken, måtte jag säga, att, om vi fastställt regeln att till vårt Tillfälliga Utskott förvisa Andra Kammarens efter utlåtande ifrån något deras Tillfälliga Utskott fattade beslut, så bär det emot för mig att icke låta en sådan pröfning komma äfven denna fråga till godo. Mot ett sådant förfarande får jag redan på förhand reservera mig och framställer den vördsamma anhållan, att, i enlighet med den af Kammarerna antagna och såsom mig synes välgrundade praxis, ifrågavarande protokollsutdrag måtte remitteras till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Herr af Klint: Hade jag annat att mitt yrkande skulle framkalla en så lång diskussion, hade det möjligen icke blifvit framställt. Men då det Andra Kammarens Tillfälliga Utskott, som utlåtitt sig öfver frågan, yttrat följande ord: "Utskottet, som tagit motionen i öfvervägande, kan icke dela motionärens åsigt i detta afseende, utan anser de Kongl. kungörelserna, om hvilkas upphäfvande motionären vill att Riksdagen skall anhålla, till syftet goda, ej allenast för de individer, som de närmast röra, nemligen manskapet vid indelta arméen och sjöförsvaret, utan äfven för rikets försvarsväsende i sin helhet; och som, detta förhållande oafsedt, en sådan underdånig skrifvelse, som motionären föreslagit, ingalunda kan tjena till att befrämja, utan snarare att motverka begge statsmakternas eniga samverkan för fosterlandets gagn och bästa, så får Utskottet vördsamt föreslå, att motionen lemnas utan afseende", när vidare *ingen* af medlemmarne inom detta Andra Kammarens Tillfälliga Utskott *reserverat* sig mot Utskottets hemställan, så trodde jag, ehuru jag nu märker att jag bedragit mig, att Första Kammarerna utan någon remiss skulle kunna afslå motionen, och för min del fortfar jag i yrkandet derom.

Grefve Mörner, Carl Göran, har behagat till mig framställa en fråga. Jag anser det icke tillständigt för mig att ingå i någon pröfning om hvad som kunnat vara skälet därför att rekrytåldern blifvit nedsatt vid indelta arméen, men icke vid värfvade regementena. Jag kan likväl hafva en egen åsigt om frågan, och det är den, att en sådan nedsättning beträffande indelta arméen var *nödvändig*, men deremot icke fullt *nödvändig* beträffande värfvade arméen. Det är nemligen att bemärka, att manskapet vid indelta arméen antages för längre tid, men deremot vid värfvade regementena för endast 3 à 4 år.

Herr Faxe: Att Konstitutions-Utskottet redan yttrat sig angående rekrytåldern måtte vara tydligt af dess så kallade déchargebetänkande. Detta betänkande innehöll anmärkning mot Kongl. Maj:ts beslut uti ifrågavarande ämne, men minoriteten, som reserverade sig mot Utskottets beslut, sökte ådagalägga att författningen icke innefattade något olagligt. Hvad beträffar författningen om sparbanksböcker, så ansåg Konstitutions-Utskottet den anmärkning som deremot framställdes inom Utskottet, icke böra föranleda till någon åtgärd. Föreskriften rörande ålder för rekryter vid båtsmanshållet hvilat på samma grund som föreskriften angående åldern för rekry-

ter vid indelta arméén och således tycker jag att alla frågorna förut blifvit pröfvade. Hvad angår den af Herr Grefve Mörner framställda anmärkningen, att det skulle vara en sed att remittera alla från Andra Kammaren inkomna förslag till Tillfälligt Utskott, får jag erinra, att åtminstone vid förra riksdagen åtskilliga sådana förslag afslogos utan remiss. Remissen skall ju dessutom afse äredets utredning, men här behöfves ingen vidare utredning. Att pröfva författningarnes laglighet måtte väl icke tillkomma Kammarens Tillfälliga Utskott utan Konstitutions-Utskottet, och detta sednare har redan verkställt sin pröfning. För min del anser jag således remissen vara utan all nytta, helst svaret, i händelse remissen beviljades, troligen icke blefve något annat än att Utskottet tillstyrkte afslag å Andra Kammarens beslut. Remissen kunde kanske vara lämplig såsom en opinionsyttring, hvarigenom man ville visa, att man fortsatte med samma anmärkning, som Konstitutions-Utskottet framställt, men om man icke gillar Konstitutions-Utskottets anmärkning, så tjenar remissen till intet.

Jag yrkar fortfarande afslag å Andra Kammarens beslut.

Herr von Ehrenheim: Jag begärde ordet, då en talare yttrade, att det blifvit en sed att till Tillfälliga Utskott remittera framställningar från Andra Kammaren af ifrågavarande beskaffenhet. Med anledning af detta yttrande, anhåller jag att få erinra att för icke länge sedan i denna Kammare uppstod en diskussion, huruvida en dylik remiss borde beviljas. Remissen blef då visserligen medgifven, men först efter votering; och detta måtte visa att åtskilliga ledamöter i Kammaren ville genast afgöra ärendet. Vid föregående riksdagar hafva också, såsom redan är nämnt, flera sådana förslag blifvit afslagna utan föregående remiss. Då grundlagen medgifver ett sådant förfarings sätt; då remissen till Utskottet endast föranleder ett dröjsmål; och då saken redan synes klar och tydlig, så finner jag icke skäl att icke begagna den rätt grundlagen medgifver att genast afgöra ärendet. Ingår jag således i pröfning af hufvudsaken, så anser jag, lika med den förste ärade talaren, Andra Kammarens Tillfälliga Utskott så fullständigt hafva besvarat motionen, att icke vårt Tillfälliga Utskott synes kunna göra det bättre; och af detta skäl förenar jag mig i yrkandet om afslag.

Grefve Mörner, Oscar: Att vid föregående riksdagar trågor, behandlade på samma sätt som den förevarande, blifvit afgjorda utan föregående remiss till något denna Kammarens Tillfälliga Utskott vet jag mycket väl, men jag yttrade ingenting annat, än att det vid denna riksdag blifvit en sed att först remittera dem till Tillfälligt Utskott. Detta bestyrktes också till och med af den siste talaren, då han omnämde att den remiss, på hvilken han syftade, verkligen blef bifallden. Hvad nu föreliggande fråga beträffar, så ämnar jag icke ingå i någon pröfning af hufvudsaken, men jag kan icke underlåta att uttala min förundran öfver yttrandet, att remiss i detta fall icke skulle behöfvas, emedan Andra Kammarens Tillfälliga Utskott så uttömdande behandlat frågan. Om man läser igenom de båda betänkanden från Andra Kammarens Tillfälliga Utskott, till hvilka de hos oss i dag

förekommande protokollsutdragen hänvisa, så kan jag icke finna att den ena frågan är mera utredd än den andra; och då den ena frågan blifvit remitterad, torde äfven den andra, böra remitteras. Vidare torde här särskildt böra bemärkas, att, då Andra Kammarens Tillfälliga Utskott afstyrkt motionen, men Andra Kammaren, det oakadt, (jag känner icke om det skett genom votering) afslagit sitt Tillfälliga Utskotts betänkande, så anser jag, äfven utan att ingå i pröfning af hufvudsaken, för min del uppenbart, att grannlagenheten mot Medkammaren fordrar att vi åt detta ärendet egna all den uppmärksamhet vi kunna och att vi icke vid detta tillfälle, då det ligger i alldeles öppen dag, att frågan ansetts vara af vigt, allenast säga: "åt denna fråga vilja vi icke egna den uppmärksamhet som vi eljest brukat egna åt vida mindre viktiga ärenden". Jag för min del måste åtminstone erkänna, att vi till Tillfälliga Utskottet remitterat ganska obetydliga saker, öfver hvilka jag varit beredd att genast yttra mig. Hvad tappa vi väl på att remittera ärendet till vårt Tillfälliga Utskott? För så vidt jag vet, har det icke så mycket att göra, och jag bekänner att Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts betänkande icke för mig är tillfredsställande. Jag tror, att man kan andraga andra skäl, och mera skäl, och bättre skäl, än Andra Kammarens Tillfälliga Utskott användt. Hvarför skall man begagna ljussaxen för att släcka ut ljuset och icke heldre låta ljuset lysa så mycket det förstår. På upplysning kan man endast vinna! Jag vidblifver mitt yrkande om remiss till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Herr Hasselrot: Då den utredning Andra Kammarens Tillfälliga Utskott lemnat synes mig vara fullständig och de skäl Utskottet användt fullt bindande samt jag betvivlar att Första Kammarens Tillfälliga Utskott kan lemna en bättre utredning eller andraga bättre skäl, är jag beredd att genast yttra mig i hufvudsaken, och anhåller dervid om afslag å Andra Kammarens beslut.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att det förevarande ärendet skulle hänvisas till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1 och dels att Andra Kammarens i ämnet fattade beslut måtte afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på ärendets hänvisning till ofvannämnda Utskott, hvarvid svaredes många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag å Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve Mörner, Carl Göran. begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill att det af Andra Kammaren medelst protokollsut-

draget N:o 214 öfverlemnade ärende skall för vidare utredning hänvisas till Första Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Första Kammaren det af Andra Kammaren i ämnet fattade beslut.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 20.

Nej — 40.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 24 och 25 dennes bordlagda betänkande N:o 9, i anledning af väckt motion derom, att kronohemmans lösen eller omföring till skatte skall genom kungörelse i kyrkorna kungöras.

Herr von Gegerfelt: Sedan Första Kammarens Tillfälliga Utskott tillstyrkt antagande af Andra Kammarens föreliggande beslut, synes det måhända förmätet af mig att söka visa, att beslutet är alldeles oantagligt. Det mål, som med ifrågavarande förslag afses, är att för dem, hvilka vid öfverlåtelse af kronohemman betingat sig födorädsförmånen, denna rätt måtte varda betryggad mot den, som sedermera skatteköper dylika hemman. För uppnående af detta mål har Utskottet föreslagit, att Konungens Befallningshafvande, då en kronolägenhet till skatte omföres, skulle låta kungöra derom tre söndagar å rad, med erinran, att den, som derifrån betingat sig några födorädsförmåner, borde vid i häradet näst infallande lagtima ting låta inteckna det om födorädsförmånernas utgörande träffade aftal. Som grund för detta förslag ligger det antagande, att sådana fördelskontrakter gälla så länge hemmanen äro af krononatur, men att all kraft och verkan af kontrakterna upphör när hemmanen omföras till skatte. Mot detta antagande kunna visserligen åtskilliga anmärkningar göras, men jag skall icke, helst vid denna sena timma inlåta mig derpå, utan vill således tills vidare godkänna den tolkning som blifvit gjord i detta afseende, helst giltiga anledningar till anmärkning mot förslaget i alla fall kvarstå. Först och främst må då erinras, att uppläsandet af kungörelser i kyrkorna är ett mycket osäkert sätt att om vissa förhållanden underrätta de personer, hvilkas rätt deraf kan i en eller annan måtto beröras. Om detta är förhållandet i allmänhet, så gäller det ännu mycket mera för de norrländska trakterna, för hvilka ifrågavarande förslag hufvudsakligen är afsedt. Det är icke der något ovanligt, att personer hafva sin bostad på flera mils afstånd från kyrkan och följaktligen sällan komma dit. Hemmanens aflägsenhet från hvarandra förhindrar till stor del kommunikationen mellan grannar, så att dessa icke så ofta kunna med hvarandra rådslå eller samtala om gemensamma angelägenheter.

och följaktligen kan det lätt hända, att uppläsandet af en dylik kungörelse icke blifver bekant för den, hvars rätt af kungörelsen egentligen beröres. Hvad åter angår den föreslagna erinran, att aftalet om födorädsförmånerna bör intecknas vid i häradet näst infallande lagtima ting, så skulle enligt ofvannämnda antagande samma aftal hafva upphört att gälla i och med skatteköpebrevfets utfärdande, och kungörelsen följaktligen kommer så sent, att tiden till inteckning redan är försuten. Äfven om aftalet finge anses fortfarande gällande mot den som skatteköper hemmanet, så skulle denna genom att redan samma dag sälja detsamma till annan person. omintetgöra all verkan af fördelshafvarens rätt.

Enklaste åtgärden att bereda säkerhet för dylika fördelstagare och på samma gång betrygga deras rätt, som efter det fördelskontraktet ingåtts förvärfvar sig åborätten till hemmanet eller efter skatteköp blir egare deraf, synes mig vara att föreskriften om intecknande af nyttjanderätt i Kongl. förordningen den 9 November 1844 utsträcktes jemväl till kronohemman, så att innehafvaren af undantag derifrån hade rättighet och skyldighet att uti inteckningsprotokollet låta intaga afhandling härom, äfven utan att hemmanen voro skatteköpta. Då det är en allmänt bekant sak, att åborätten till kronohemman går i köp nära nog lika som eganderätten till skattehemman, skulle i sådant fall den, som finge på sig öfverläten dylik åborätt till kronohemman, eller den, som ville till skatte lösa sådant hemman, kunna göra sig underrättad, huruvida sådana undantagsförmåner från hemmanet funnes aftalade. Ett sådant stadgande som det af mig antydda innebure emellertid en ändring i civillag, hvilken Tillfälliga Utskottet icke eger rätt att föreslå, men då den af Utskottet nu föreslagna åtgärden förefaller mig att vara alldeles olämplig, så yrkar jag afslag å Utskottets förslag.

Greffe Mörner, Carl Göran: Det förslag, som den siste ärade talaren framställt, synes mig icke utan någon modifikation deraf kunna sättas i verkställighet. Inteckning kan nemligen icke beviljas i ett kronohemman, när detsamma icke eges af kronoåboen och inteckning icke får ske i sådan fast egendom som innehafvaren icke rör om. I följd häraf synes mig den ärade talarens förslag vara oantagligt. Hvad deremot beträffar Andra Kammarens beslut, hvilket blifvit förordadt af denna Kammares Tillfälliga Utskott, så vill det synas mig att något ondt aldrig kan uppstå af dess antagande, men att det deremot torde mängden gång befinnas tillfyllestgörande för att bevara enskild persons rätt. Då förslaget icke innehåller någon slutmening af den lydelse att aftalet skall intecknas vid i häradet nästinfallande lagtima ting, *vid äfcentyr af rättighetens förlust*, så kan ju ingen skada derigenom ske, men deremot blir genom dess verkställande, en påminnelse lemnad, som, uppmärksamrad, kan vara till stor nytta. Efter min tanke kan således förslaget leda dertill, att åt ett icke obetydligt antal personer deras rätt förvaras, utan att någon annan kan derigenom blifva i sin rätt lidande, och vid sådant förhållande synes det mig vara mera skäl att antaga detta förslag, än att genom ett afslag deraf underlätta de temligen

oberömvärda företag, som för närvarande understundom ega rum. Under den tid jag utöfvade domareverksamhet dels i Underrätt och dels i Hofrätt, var jag icke så sällan i tillfälle att se försök af mindre nogräknade parter att beröfva fördelstagare deras rätt på det sätt, att de förstnämnde passade på att sälja sina hemman utan att derom underrätta förut varande fördelstagare från hemmanet, och utan att för köparen omnämna att hemmanet var med fördelsvilkor be-
sväradt, samt att till följd häraf fördelstagare understundom gingo sin rätt förlustige. Jag vet en ö, der det fanns två domare, af hvilka den ena alltid förklarade en dylik rätt förverkad, då den icke inom behörig tid blifvit in-tecknad, hvaremot den andra domaren alltid dömde tvärtom, och tjänade dessa stridiga åsichter om lagens rätta mening lika litet till stärkande af domare-embetets anseende som de voro till gagn för ärlighetens be-fästande hos de rättssökande.

Jag anhåller om bifall till förslaget.

Herr von Gegerfelt: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag fästa uppmärksamhet på, att jag icke framställt annat yrkande än afslag å föreliggande förslag. Jag har endast antydt huru frågan möjligen skulle lösas genom ett stadgande af civillags natur. Samme talare yttrade, att, om nu föreliggande förslag icke verkade något godt, så verkade det åtminstone icke något ondt. Först och främst torde jag dervid få anmärka, att det icke är nog att ett föreslaget lagstadgande icke verkar något ondt, det fordras ovilkorligen att något *positivt godt* skall deraf förväntas, om det skall finnas antagligt, eljest är det onödigt och icke blott onödigt, utan äfven skadligt, emedan det visar att lagstiftaren trots sig kunna afhjelpa en brist, men att han icke lyckats deri, hvilket ingalunda länder till fromma hvarken för lagens eller lagstiftarens anseende.

Såsom jag i mitt förra yttrande antydde, torde det icke heller vara rätt att antaga förslaget, emedan det är bygd på en grund-sats, hvars riktighet åtminstone är mycket tvifvel underkastad. Det kan nemligen sättas i fråga, huruvida icke en sådan fördelstagare eger sin rätt till godo, äfven utan att in-teckna sina fördelsförmåner i händelse hemmanet skatteköpes. Atminstone var den åsigten, att aftal om undantag från hemman egde bestånd utan hinder af sedermera skeende öfverlätelser, temligen allmän ända till 1844. För att be-trygga jordegarens rätt till sitt hemman tillkom då stadgandet, att den, som vid öfverlåtelse af hemman förbehållit sig nyttjanderätt till någon del deraf, skulle för att nyttjanderätten skulle blifva gällande äfven mot annan person än den till hvilken öfverlåtelsen skett eller vore med honom lika förbunden, in-teckna nyttjanderätten innan lag-fart blifvit sökt. Detta stadgande är påtagligen icke tillämpligt på fördelstagare från kronohemman, utan endast från skatte- eller frälse-hemman. Då deremot Kammarkollegii kungörelse den 29 Februari 1808 tillerkänner kronoåbo, som vid öfverlåtelse af åborätten förbehållit sig vissa fördelsförmåner, orubbad rätt till dessa förmåner, blott fördelskontraktet blifvit af Konungens Befallningshafvande god-kändt, så anser jag icke den tolkning af sistnämnda kungörelse omöj-
lig, att den, som i laga ordning gjort aftal om sådant undantag, skall

anses böra bibehållas vid sin rätt, äfven om hemmanet skatteköpes och derefter till annan försäljes. Om jag icke missförstod den siste talaren, så yttrade han att han visste domare, hvilka tillämpade författningarne på det af mig såsom möjligen riktigt, nu angifna sätt. Skulle nu åter detta förslag antagas, så blefve derigenom uttryckligen förklaradt, att dylika fördelstagare gått sin rätt förlustige, om de icke i vederbörlig ordning in-tecknat densamma; och detta är för mig ett ytterligare skäl att yrka afslag.

Herr Lagerstråle: Några af de anmärkningar, hvilka af den förste ärade talaren blifvit framställda, synas mig visserligen vara af den natur att de beröra civillagens stadganden och torde således icke kunna direkt komma under Tillfälligt Utskotts pröfning. Men de kunna dock, vid motiveringen af ett blifvande förslag till underdånig skrifvelse, i någon mån beröras och böra således icke blifva utan värde vid frågans förnyade behandling. Andra anmärkningen deremot anser jag mera omedelbart kunna tjena till ledning för Kam-marens Tillfälliga Utskott vid utarbetandet af ett mera omfattande förslag till skrifvelse. På grund deraf tror jag således att det vore gagneligt, om Tillfälliga Utskottet sattes i tillfälle att af dessa anmärkningar erhålla kännedom, för att derefter inkomma med nytt förslag i ämnet; och hemställer jag derföre, att Kammaren behagade återförvisa ärendet till Utskottet.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande betänkandet, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till betänkandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Efter föredragning af Stats-Utskottets den 25 dennes bordlagda mem. N:o 67, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 60, angående väckta motioner om anslag till folkhögskolor; godkände Kammaren den föreslagna voteringspropositionen.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice Talmannen: Till befrämjande af ärendenas skyndsammare handläggning, anser jag mig böra föreslå, att de i dag första

gången bordlagda ärenden måtte sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum för att då kunna för andra gången bordläggas.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 30 April 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 27 och protokollet för den 20 dennes förmiddagen; hvarefter anmälde sig:

Herr Faxe: Jag ber att få anmäla, hurusom, vid mitt yttrande i anledning af Lag-Utskottets betänkande N:o 27, punkten 6, jag gjort mig skyldig till ett misstag, i det jag förblandat stadganden rörande byggnadsskyldigheten och rösträtten i fråga om prestgårdsbyggnad med hvad i sådant afseende gäller angående kyrkobyggnad. äfvensom att, enligt sedermera vunnen upplysning, den uppgift jag erhållit och återgifvit, angående kostnaden för en viss prestgårdsbyggnad i Småland, lärer innefatta betydlig öfverdrift.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 39, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt sjösänkningar och andra vattenåftappningsföretag.